

FINTA ISTVÁN

A scenic view of a lake with a large rock in the foreground, surrounded by a dense forest of evergreen trees. The water is clear, reflecting the surrounding greenery. The sky is overcast.

A JOGGAL ÉLNI
NEM KÖTELEZŐ

A borítólapon lévő kép címe: Poprádi tó, fényképezte: Buday Katica

REGÉNY

A JOGGAL ÉLNI NEM KÖTELEZŐ

ÍRTA:

NÉHAI FINTA ISTVÁN

1960-1970-es években Balatonkenese-Üdülőtelepen

Eredeti gépírásából betűpontossággal
számítógépbe átírta, és kiadásra szerkesztette:

leánya: Finta Katalin

2017. június 2-től június 22-ig

BEVEZETŐ:

Házam... Hazám...

(1921. Kisbárkány)

Hó-koronázta bércek alatt
Csörgedező ér partjainál
Fenyvesek alján, völgynek ölén
Roskadozó vén épület áll.

Csak pici kunyhó, nem palota;
Már moha lepte, rossz a tető,
Néhol a zöld fák ágai közt
Zöldzsalus ablak villan elő.

Égre törő fák háttereként
Ködbe enyészik távoli hegy,
Völgyet övezve zárja a tért;
Erre is látszik, arra is egy.

Zöldell a fa, a tér közepén,
Tarka virágja illatot ont.
Kis pad a szélén, karja is áll,
Melyet a repkény ága befont.

Itt szabadabban száll a madár,
Zeng a víg ének, csattog a dal;
Áldja az Istent a csalogány,
Melyet bokrok árnya takar.

Fönt a magasban kört kör után
Ír le a légnek szárnyas ura.
Sziklafokán rak fészket a sas;
Ellene föl nem juthat oda.

Ott a pataknál őzike jön,
Várja a pázsit, jó legelő;
Retten a zajtól, tisztul a tér,
Hogyha a mackó cammog elő.

Néma a környék, emberi hang,
Lárma a csendet nem töri meg;
Pásztor, ha néha erre halad,
Döbben a lelke, szíve remeg.

Szent ez a kis völgy, templom a tér;
Szent az a hajlék, ősi tanyám;
Csak pici kunyhó, nem palota;
Szent, aki lakja, édesanyám. -

Messzire elvert onnan a sors;
Látom-e még őt, vagy sohasem?
Vándorok ajka jajra szokott,
Fenyvesek alján könnyes a szem.

Távoli bércek, hegyek alatt
Szenved az ősföld, jajszava száll;
Sóhaj imája, hangja panasz,
Égre kiáltnak kínjai már.

Múlnak az évek, illan a perc,
Csüggedezésre nincsen idő:
Újra derült lesz s kék lesz egünk;
Nagy vala múltunk, szebb a jövő.

Fenyvesek alján, völgynek ölén
Vár pici házam, vár az anyám:
Életem érted áldozom én,
Csak te szabad légy drága hazám.

❧ *-* ❧

Az állami gazdaság központja a Tisza vonulatát követő széles fűzfás bokrok között épült. A főépület, ahol a vezető, és az irányító középkezelők laktak, egészen a fák közé volt építve, de az emeletről át lehetett látni a végtelenbevesző rónaságot. A földszinten az irodák, és egyéb melléképületek voltak elhelyezve, az emeleten pedig a lakások sorakoztak.

Az épület előtt a síkság felőli részen nagy terjedelmű gazdasági udvar volt, melyet két oldalon egész épületsor zárt be: műhelyek, raktárak, istállók és más hasonló rendeltetésű épületek; valamennyi új, a felszerelésük is modern, mintaszerű.

A gazdaság legnagyobb részét állattenyésztésre volt berendezve. Ennek főága a tehenészet. A tejet saját üzemükben dolgozták fel sajtá, teavajj. Ehhez kapcsolódott a sertés-tenyésztés, ahol jól értékesíthették a sok visszamaradt savót. Ennek az épületei voltak a főépülettől a legtávolabb, érthetően az erős szag miatt.

Az óriási baromfitelepen legnagyobb részét vízi-szárnyasokat neveltek, kacsát és libát, ezeknek kifutójuk volt, a Tisza szabályozásánál a gátakon kívül maradt holtágak, melyek még most is mindig tele voltak vízzel.

Sok-ezer létszámú tyúkot neveltek, ehhez kapcsolódott a konzervgyár, ahol mirelitárunkat dolgozták fel; nagyon sok tojást értékesítettek. Az itt készült tészták mind tojással készültek, amelyek természetesen kelendőbbek, az értékesítés nem okozott gondot.

A sertéstelepen nevelt állatokat is saját üzemükben dolgozták fel sonka, szalámi, vagy gyulai módon készült kolbász lett belőle.

A gazdaságot úgy rendezték be, hogy minden terméket helyben dolgozzanak fel, mivel minden főközlekedési úttól távol feküdt, és a vasút sem érintette.

Innen még a legközelebbi falvak tornyai sem látszottak. Érthető, hogy a szántóföldeken kizárólag csak takarmányféléket termeltek. Még így is szükség volt azok pótlására, sőt, mesterséges tápszerekre is.

Az állami gazdaság vezetője, Seres Dezső, korlátlan egyeduralkodó volt a beosztottjai felett. Semmibe sem tűrt beleszólást. Az igaz, hogy meghallgatta őket az úgynevezett termelési értekezleteken, de mindig csak egymaga döntött. Mindenkinek úgy kellett tenni, ahogy azt ő előírta. Az is igaz, hogy kitűnő szervező volt, nem csoda, hogy a gazdasága élen haladt a versenyeken, a többieket lehalgyva.

Egyes üzemegységeket mind egyetemet végzett emberek vezették, felerészben férfiak, felerészben nők. Ezek kiválasztásához is remekül értett; mindig elhalászta a többiek elől a jobban képzeteket. Volt ott orvos, állatorvos három is, könyvelők, pénztárnokok, agronómusok, mezőgazdasági mérnökök, egy egész sereg... nem beszélve a tanárokról, tanítókról, mert a nyolc-tantermes általános iskolán kívül a gazdaság távoli részében még egy tanyai iskola is volt.

Arról is gondoskodott, hogy ezeket mind kényelmes, berendezett lakás várja, ami a mai világban a legjobb csaletek. A brigádvezetők, s a munkások részére is valamennyinek jutott új lakás; nőtlenek, hajadonok részére egyszobás, a családosok részére kétszobás, mind összkomfortos. Ezek a házak a füzesek vonalában egész falut tettek ki. Ez magyarázat volt arra, hogy a gazdaságnak sohasem voltak munkaerő-gondjai.

Az igazgató nem volt családos; azaz a feleségétől már házasságuk után, az első évben elvált. A kisfiát a bíróság az apának ítélte, aki már felnőtt, már egyetemre jár. Érdekes, hogy az apja akarata ellenére, nem akart mezőgazdász lenni, jogi, bírói pályán akar diplomát szerezni.

A fia is Seres Antal nevet visel, de mindenki csak Tóninak ismerte, és a jogi egyetemen már a harmadik évet is befejezte, jelenleg a nyári vakációt töltötte otthon. Rendkívül érdekelte őt a vadászat, itthon rendelkezésére állt a vadászparadicsom.

A végtelenbe vesző kukoricásokban rengeteg fácán, fogoly, és egyéb apróvad volt. A holtágak, nádasok táján pedig vadkacsák, vadlibák éltek. A fás, bokros részeken még őz és szarvas is akadt, nem említve a baromfikra leselkedő rókáról.

Ideális volt a hely arra, hogy kipihenhesse a tanulás fáradalmait, és azokat is, melyek a mai diákérettel együtt járnak; ilyen is volt bőségesen.

Szépen fejlett, izmos gyerek volt, szerette a sportot, ebből is különösen a birkózást művelte, már egy alkalommal országos bajnoki címet is szerzett. Nem viselt se hosszú hajat, se körszakállt, és a nők mégis férfiasnak nézték. Ez egyik oka volt annak, hogy a vakációk idején kikapcsolódásra, pihenésre szorult.

A fiatalság az egyenjogúságot gyakorlatban is használta, még a szexuális téren is; azt magyarázva, hogy az a nőkre ugyanúgy vonatkozik, mint a férfiakra.

Igaz, hogy ugyanazok a jogok illetik meg a férfiakat és a nőket, de a gyerekeket és tanulókat nem. Azok felett csak a rendelkezhet, aki őket eltartja, és gondoskodik róluk, fedezik a taníttatás költségeit, tehát minden kapcsolatos jog kizárólag csak azokat illetheti, de az már nem, hogy a gyermekeinek gyermekét is ő tartsa majd el.

Az ifjúság azonban élet ezzel az elképzelt joggal, vagyis fejletlen korban is papás-mamásdit játszhatson.

Tóninak ez igazán kedvére való volt, és nem szenvedett ebben hiányt. Minden nehezebb fáradozás nélkül hozzájutott a legcsinosabb, leghelyesebb fiatalokhoz. Minden közelében élő nő, tanuló társa büszkélkedett azzal, ha a legdélcegebb fiú az ő „fiúja” lehet. Igaz, nem-sokáig! A sok lány között nagyon sok a szép, csinos, és kívánatos, ezt ő nem hagyhatta kiaknázhatatlanul. Következmény ritkán, de azért akadt; a bíróság már kétszer is tartásdíjat ítélt számára, amelyeket természetesen az apjának kellett fizetnie.

Hiába van abortusz, infecundin, ilyesmi mégis előfordult. Apja jól állt anyagilag, tehát fizetett... már csak azért is jó, ha a nyári szabadság alatt kipihenheti magát.

Ezen a napon is, egy vadász-kirándulásra indult. Az volt a célja, hogy a konyha részére lő egy ár fácánt, foglyot. Később a nádasok tájára sétált el, hogy vadkacsákra is vadászhasson. Alkonyatkor azok a mezőről éjjeli szállásra, a nádasokba húznak. Félig sötétben a gyors-röptű madarat nem könnyű eltalálni, de a siker annál tökéletesebb.

Egyik széles holtág mellett haladt a célja felé. Meglepetve vette észre, hogy annak kristálytisza vizében egy kislány fürdik. Úszkált, sorra próbálta a különböző úszásnemeket, a gyorsúszást, pillangóúszást, hátúszást, de hosszabb távokat tett meg víz alatt is, még ott is jól kivehető volt a rendkívül szabályos alakja.

Tóni akaratlanul is megállt egy sűrű bokor mögött, ahol őt a lány nem láthatta meg, ő pedig kitűnően figyelhette. Fokozódott az érdeklődése. Ezt a lányt még sohasem látta a gazdaságban. De még ilyen arányos testűt sem, pedig már számtalan nővel volt dolga, látta őket csupaszon is, a meztelen bulikon.

Több mint félóraig figyelte a gyanútlanul előtte úszkáló lánykát. Képzeteiben már azt a kis fürdőruhát is lehúzta róla. Aztán kilépett a bokor mögül, és azt kiáltotta:

- Kislány! Ússzál át erre a partra!

A lány csak most vette észre. Néhány karcsapással már el is érte a másik partot, felkapta a ruháit, és ész nélkül menekült, eltűnt a partot szegélyező bokrok mögött.

Úgy látszik, hogy megriadt a kicsike... nem baj. Az biztos, hogy kívánatos kis csirke... Majd megkeressük, - gondolkodott hangosan Tóni.

Nem tehetett mást, hazafelé indult; csónak nélkül nem juthatott át a túlsó partra. Útközben gondolkozott. A gazdaságban lévő minden családot ismert; ez a lány nem azok közül való. Arrafelé nincs a közelben ház sem, csak a tanyai iskola. Lehetséges, hogy az öreg tanító nyugdíjba ment, és ez a lány került a helyére. Ebbe az iskolába a távoli négyes számú üzemegység dolgozóinak a gyerekei járnak; ez a lány ennek az iskolának az új tanítónője.

Nos, ezt ő hamarosan megtudhatja, mert az biztos, hogy ő ezután mindig ezen a tájon fog vadászni, és nem csupán apróvadra.

II

Tóni valóban helyesen gondolkodott, mert a látott vízi-tündér csakugyan a tanyai iskola új tanítónője, Ragonfalvi Elekes Eta volt. Alig néhány hete vette kézhez a tanítói oklevelét. Fiatal volt, még alig hagyta maga mögött a tizennyolcat. Nem ideális hely, ahol állásba jutott, mert mindentől távol, a közlekedés és társaság hiányában szenvedő hely volt, de meg kellett alkudnia a helyzettel, mert nem volt úgynevezett szocialista összeköttetése, így jobb helyre nem számíthatott.

Idős, nyugdíjas és özvegy nagyanyja vette lehetővé, hogy nagy nehézségekkel küzdve, de bejuthasson a tanítóképző intézetbe, és azt elvégezze. Örült, hogy már nagy nehezen állást vállalva levehette válláról a gondokat.

Nagymamája Pásztón lakott, a Mátra aljában. Ugyanis a férje ott a hegyek között egy szénégetőtől lakott, kis hegyi faluban volt tanító. A táj gyönyörű volt, de mindentől távol esett. Kevés jövedelmük volt, de ilyen helyen még azt is csak nehezen tudták elkölteni; sem bolt, és még kocsmá sem volt a faluban. Élelmük nagy részét meg tudták termelni az eléggé tágas kertjükben.

A húst pótolta a lelőtt apróvad, a ruházatuk nagyobb részét is maguk szabták-varrták, kötötték. Székelyek leszármazottjai voltak mindketten, ezért értettek a gyapjú feldolgozásához, amihez itt elég könnyen hozzájutottak. Ebből kötöttek, szöttek. Évek során összegyűjthettek annyi pénzt, hogy a hegyek alján lévő Pásztón egy kis telket vásárolhattak, és később arra egy szerény kétszobás házat építhettek. Arra számítottak, hogy nyugdíjazás után ott élnek le öreg napjaikat.

Az odaköltözés, sajnos, sokkal hamarabb bekövetkezett. Egy körvadászat alkalmával, ahová hajtóként az iskolás-gyerekeket is kivezényelték azokkal, akik védték őket, természetesen a tanítójukkal. Egy vaddisznó került a hajtásba, arra egyszerre tízen is rásütötték a puskájukat. A vadkan sértetlenül csörtetett tova, de a tanító holtan maradt ott. Soha nem derült ki, hogy melyik vadász golyója terítette le.

Az özvegy beköltözött a pásztói kis házba; ott a csekély nyugdíjából éldegélt. Egy lányuk volt, Emilia, aki abban az évben érettségizett; tovább taníttatására nem telt. A középiskolában melléktantárgyként gép- és gyorsírást is tanult; állást vállalt egy fővárosi nagyvállalatnál. Ilyenekre az iparosodó világban mindig nagy szükség van.

Ezzel a lánnyal már kisebb korában is, sok bajuk volt, magába szívta az akkor divatozó, modern szellemet. Szülei gondolkodását maradinak, ósdinak tartotta, sőt, kinevette őket. Ahogy állásba került, önállósította magát, és saját ízlése szerint élt, még szexuális téren is. Nevette anyja intelmeit, és a képzelt jogaira hivatkozott. Érthető, hogy a viszony hamarosan elhidegült közöttük. Látogatásra is csak ritkán nézett haza. Különleges ruhákkal, ékszerekkel, felszereléssel érkezett látogatóba, hogy a tisztán látó anyja azonnal tudta, hogy ezekhez hogyan juthatott hozzá, mert az biztos, hogy ezekhez a fizetése nem elég.

Amitől tartott az anyja, bekövetkezett, hiába szedte az antibébi pirulákat, ismeretlen apától gyereke született, ami a világ szemében törvénytelennek számít. Csak úgy maradhatott meg az állásában, ha a kislánya gondozásától megszabadul. Özvegy anyja megtette, és magához vette. Nem a lánya iránt érzett érzelmei miatt, hanem csak kizárólag az unokája érdekében; nem szerette volna, ha majd felnőve anyjához hasonló életet éljen.

Így került a kislány, a kis Eta Pásztóra, a nagyanyjához. Az anyját, ha néha évente csak egyszer is látta, ő igazi anyjának a nagyanyját érezte. Több volt ez a szeretet, mint amit a gyermek szülei iránt érezni tudott.

Eta valóságos szerelmese volt a természetnek, mindene volt a mező, a virágos rét, és a lombos erdő. Már iskolás korában jobban ismerte Pásztó környékét, mint az ottani őslakosok, akiket inkább az érdekelt, amit abból magukénak mondhattak. A középiskolás kori szüneteket a Mátra tanulmányozására fordította. Legkedvesebb útvonala Hasznos, és Tar község melletti Csevice-völgyön át Óvárig, onnan Ágasváron át Galyatetőig vezetett.

Annak ellenére, hogy a hegyek közötti kanyargó folyó, a holtágak kristálytisza vize, a medreket övező erdők, bokrosok, a vízimadarak birodalma, a terjedelmes nádasok is csodások.

Tudta, hogy itt jól fogja érezni magát, már nyár közepén elfoglalta az állását. Az egyhónapi időt munkája kezdetéig arra szánta, hogy az egyholdnyi kertjét előkészítse arra, hogy a következő évben megtermelje mindazt, ami a konyhában szükséges lesz. A nap nagyobb részét azonban a táj megismerésére szentelte, bebarangolta az egész környéket.

Késődélutáni órákban a lakása közelében kanyargó széles holtág kristálytisza vizében szeretett fürödni, úszni. Ezt nyugodtan, zavartalanul tehetett, mert a parasztság, az Állami Gazdaság négyes üzemegységének dolgozói ilyenkor szerte a mezőkön dolgoztak. Nem félt, hogy szórakozását valaki meglesheti. Csak akkor döbönt meg, amikor egy ilyen alkalommal a másik parton felhangzott a kiáltás:

- Kislány! Ússzál át erre a partra!

Gondolkodás nélkül sietett ki a vízből, és menekült. Elképzelni sem tudta, hogy ki lehet az a fiatal vadász, aki rákiáltott.

III

Természetesen Tóni már másnap a tanyai iskola közelében vadászott! Egész délután az épület közelében járta a táblákat, de a lány nem mutatkozott, habár sürgősen is puffogtatott, hogy felhívja magára a figyelmet.

Egyelőre teljesen sikertelenül. Igaz, Eta mindjárt észrevette, de természete diktálta, hogy ne mutakozzék, hiszen az a fiatal vadász, ki tudja, hogy mennyi ideig figyelhetette a fürdőzését.

Igaz, mostanában a nagy strandokon is az övéhez hasonló fürdőruha divatos, de az egészen más, ott a tömegben, mint itt, ahol csak egyvalaki látja.

Tóni már kezdte unni a sikertelenségét, úgy döntött, hogy bekopogtat az iskolába. Jó ürügy lesz arra, hogy a nagy hőségben megszomjazott. Eta csak akkor vette észre, mikor a kopogását meghallotta az ajtaján. Dobogó szívvel lépett ki, hogy fogadja. Vendége udvariasan köszönt, és megszólalt:

- Kislány! - kérek, szánj meg egy szomjazó vadászt. Ne vedd tolakodásnak, hogy bekopogtam. Nagyon szomjas vagyok!

- Természetesen segíteni törekszem a baján. Csak az a baj, hogy az itteni víz ihatatlan. Én víz helyett mindig tejet iszom; amit bőven kapok a közeli üzemegységben. Ha elfogadja, azzal megkínálhatom.

- Hálás köszönetet mondok érte neked... De nem mennénk be? Még mindig nagyon melegen süt a Nap.

- Ne haragudjon, de engem úgy neveltek, hogy lányszobába férfi nem teheti be a lábát, és én itt csak egyedül lakom.

- Azt látom, hogy te csak olyan falusi libácska vagy!

- Kérnem kell magát, akit még csak nem is ismerek, hogy ne tegezzen, az mifelénk, ahol én felnőttem, nem szokás.

- Mondtam ugye, hogy libácska vagy; maradi, ósdi fel fogású. Ma a fiatalok között más a szokás; a bemutatkozás is rövid, nincs benne semmiféle szertartásosság. Egyszerűen azt mondom: Tóni vagyok... és Téged hogy hívnak, Cicám?

- Ha magának ez elég, én is megmondhatom a nevem: Eta vagyok, ennek az iskolának a tanítónője.

- Jó... én is kiegészítem a kedvedért, három évet végzett jogász vagyok, most a nyári szünidőben vadász. De az biztos, hogy nem csak a határban található apróvadakra vadászom, hanem a hozzád hasonló kis csibék még fokozottabban érdekelnek.

- Már pedig jobb lesz, ha behunyja néha a szemét. Azt pedig, hogy engem tegezzen, határozottan visszautasítom.

- Kispolgári csökevény, maradi gondolkodás... Te is voltál diák, tudhatod, hogy ma első látásra ez a szokás.

- De az is, hogy elég ostoba szokás... Valóban, voltam diák, és láttam, tapasztaltam, de mindvégig helytelennek tartottam a bizalmaskodást... Ezután sem szándékozom követője lenni ennek a nyegle, könnyelmű, sőt, „hülye-szokásnak!” Azonban ha máskor is erre jár, erre vadászik és megszomjazik, akkor is kaphat egy-egy pohár tejet. Ez emberbaráti cselekedet. Azonban most kérnem kell, hogy távozzék, az én időm be van osztva; nem érek rá, hogy az erre tévedő vadászokat is szóra-koztassam, oktassam.

- Még egy teljes hónap hátra van a szabadságomból, ezért számíthatsz arra, hogy minden nap jelentkezem a megígért tejért. De azt is tudom, hogy egy hónap múlva, te is egészen másképpen beszélsz... Ha nem így, akkor úgy.

- Nem tudom, hogy ezzel mit akart mondani, de az biztos, hogy én egy hónap múlva is ugyanez leszek!

IV

Eta sejtette, hogy vendége be fogja váltani azt, amit távozásakor ígért, hogy naponta ezen a tájon fog vadászni, és betér az ígért tejért. Erre felkészült! A sík rónán már messziről feltűnt, ezért nem érte meglepetés. Hogy ne legyen feltűnő, és azt is lássa, hogy ő nem fél, úgy rendezte, hogy néha otthon várja, s megadta az ígért tejet neki, máskor pedig messzire távozott, és vendége zárva találta az ajtót. Olyankor soha nem ment fürdeni. Ha otthon volt, akkor az ajtaja mindig zárva volt. Ő az udvaron, a sűrűlombú vadgesztenyefa alatt várt rá, az előkészített egy bögre tejjel. A kis táskájában pedig mindig ott volt egy kis élesre fent tűr, amellyel a nagyanyja ajándékozta meg, hogy támadás esetén védekezni tudjon. Tudta, hogy egy szép, csinos fiatal lány ilyenek is ki van téve.

Itt pedig ő mindenkitől távol, egyedül él, szomszédok sincsenek, akik a segélykiáltását meghallanák.

Azt nem tagadta, hogy a fiatal vadász tetszik neki, de azt semmiféle módon nem árulta el. Ismerte már iskoláskorából ezt a típust; olyan, aki megszokta, hogy célját mindig könnyen eléri, de ha úgy látja, az erőszaktól sem riad vissza.

Így történt, hogy elég gyakran találkoztak, de mindig csak a második naphoz hasonlóan, a vadgesztenyefa alatt. Tóni kezdetben csak a megszokott ifjúsági jelszavak használatára szorítkozott: falusi, ósdi, maradi, nyárspolgári szavak szerepeltek minden mondatában.

Aztán a női-egyenjogúságot kezdte fejtegetni. Azt, hogy ma egész más az ifjúság helyzete, mint régen; ma azok a tanulmányaikat csak huszonnégy, huszonöt éves korukban fejezhetik be; teljesen lehetetlen addig várni, a fiataloknak is joga van az élet örömeihez. Liliom, ártatlanság, szemérem, szüzesség? - ma már teljesen elavult fogalmak; aki hallja, egyenesen nevetségesnek tartja; röhögnek olyanon, aki úgy megy az anyakönyv-vezető elé. Nem lehet több azoknak a száma, mint legfeljebb húsz százalék, de ez is csak azért, mert olyan a felépítettségük, hogy a kutyának se kelljenek.

Aztán észrevette, hogy ezen az úton nem juthat céljához; változtatott a módszerén. Amit eddig gondosan került, kezdett szépeket mondani. Azt kezdte hangoztatni, hogy ő, az első pillanattól kezdve, fülig szerelmes lett. Azonnal feleségül venné őt, ami egyelőre teljesen lehetetlen. Be kell fejezni a tanulmányait, ami még két év. Azonban még csak akkor kezdődnek majd az igazi gondok: lakás kell, berendezés, jó állás, nagy jövedelem, végül ma már senki sem jár gyalog, ezért egy autó sem maradhat el. Hogy mindezt elérhesse, ahhoz hosszú évek kelljenek. Helyes volna-e, hogy ezt a hosszú időt, minden szórakozás nélkül töltsék el, mikor már most úgy élhetnének, mint férj-feleség?

Ehhez pedig mindenképpen joguk van; ez vitathatatlanul jár nekik.

Hogy gyerek ne zavarja ezt az időszakot, az ma már nem probléma. A családtervezést megoldja, hogy ma már rendelkezésre állnak az óvszerek, gumióvszer, antibébi pirulák.

Ez neki állandóan a zsebében van, de végső esetben ott az ÁB. Lehetetlen elvárni azt az ifjúságtól, hogy ki legyen zárva minden szórakozásból, mindenben, ami az életben szép. Csak egyszer él az ember; jobb ezt mulatozással, szórakozással tölteni.

Aztán újra változtatott a módszeren. Előadta, hogy Eta bizonyára hallott az ő eddigi életmódjáról; az illet el szokták pletykálni, de ő nem is tagadja, nem titok. Melyik diáktársa nem teszi? Az, hogy egy fiatal férfi kissé kitombolja magát, az természetes, annál jobb férj lesz belőle. Ő már túl van a fiatalkori rendalizáláson, könnyelmű szeretkezéseken, egyenesen unja ezeket, de még ennél is sokkal jobban azokat a felkínálkozó alkalmi szeretőket, olyanokat, akik mindenki által könnyen elérhetők. Ő már csak olyan nőt akar magának, akiért harcolni, küzdeni kell, aki kizárólag egyedül csak az övé. Ezt ő Etában fellelte, s elhatározta, hogy ezek után csak neki él...

Mihelyt befejezi az iskoláit, szóval, amikor lehetséges lesz, feleségül fogja venni. Addig azonban minden elvesztett percért kár; éljenek addig is úgy, mint férj- és feleség...

Hiába volt minden. Eta ugyanúgy fogadta mindig, mint egy véletlenül betévedt vendéget, és szívesen elbeszélgetett vele, sőt, vitatkozott is. Érveket tudott felhozni eleget. Jól emlékezett mindarra, amit a nagymama, és a testvére, a nyugdíjas egyetemi tanár beszéltek erről a kérdéstről. Ő pedig, mint egy gyermek, jól megfigyelte, jól emlékeztetébe véste mind, amit tőlük hallott. Annyit megérezett, hogy ez a fiatal vadász nem teljesen közömbös neki, de erős akarattal küzdött az ellen, nehogy beleszeressen, és az érzelmek elhatalmasodjanak rajta. Tudta, hogy az ilyen típusú ember nem szokott megváltozni.

Annyi biztos, hogy Tóni az elmúlt három hét alatt egy lépéssel sem tudott előbbre jutni, még annyira sem, hogy megcsókolhassa a kezét.

A szobája küszöbét még akkor sem tudta átlépni, mikor ez váratlan nyári zivatar a nyakukba szakadt. Eta úgy tett, mint ha lázasan keresné a lakás kulcsát, de nem találja; inkább ő is bőrig ázott, vele együtt, kint a vadgesztenyefa alatt.

Ez aztán más elhatározásra ösztönözte Tónit; dühös volt a sikertelensége miatt. Megszokta az elmúlt évek alatt, hogy mindig könnyen és olcsón célhoz jut; ez a falusi ártatlanság pedig kibabráll vele. Amit nem érhetett el szóval, azt el fogja érni erőszakkal. Már ezt a tervét a következő nap végére is hajtotta. Már ismerte, hetek alatt volt alkalma megfigyelni, hogy Eta estefelé mindig átmegy a szomszédos üzemegységbe a következő napi tejért. Ezt az időt használta ki.

Amíg távol volt, elrejtőzött az iskola fáskamrájában. A deszkából készült melléképület hasadékain ő jól kilátott, de őt nem lehetett észrevenni. Ezért jól látta, mikor Eta hazaért. Azt is tudta, hogy az első dolga lesz a hozott tejet azonnal felforralni, mivel az egyébként a nyári melegben megalszik és valószínű, hogy azonnal a fáskamrához jön, tüzelőért. Ezt meg kellett előznie.

Amikor Eta a lakásba belépet, és mielőtt védekezhetett volna, már a karjai közé kapta. Eta nem volt gyenge, a mátrai túrák megedzették a testét, de egy kisportolt birkózó erejével nem tudhatott megküzdeni, mint általában a női erő kevésnek bizonyult. Tóni elbizakodottan kiáltott fel:

- Megvagy végre, te kis vadmacska! Innen többé nem szabadulsz!

Eta szótlánul küzdött, de csakhamar belátta, hogy a bikaerős férfi karjaiból nem szabadulhat; itt már csak valami ravaszság segíthet. Visszaemlékezett a nagybátyja egyik elbeszélésére, amelyben arról volt szó, hogy a férfinek melyik a legérzékenyebb rész. Látta és érezte, hogy Tóni mindkét karját leszorított, hogy a szokott női fegyver, a köröm, itt nem segíthet, azonban a lábai szabadok. Minden erejét beleadva, a férfi két lába között, a térdét hirtelen magasba kapta; a felhangzó állati ordítás jelezte, hogy jól célba talált. Tóni elengedte, és mindkét kezével az altestéhez kapott.

Ez elég volt arra, hogy a kis táskáját kézbe kapva, menekülni próbáljon, de az ajtót nem érthette el, mert Tóni fájdalmi ellenére elkapta őt, és nagy erővel a pamlagra visszadobta. Aztán az ajtóhoz lépett, bezárta, és a kulcsot zsebre tette.

- Megállj, vadmacska! Ezért megfizetsz!

Eta a dobástól elszédült, de lassan erőt vett a gyengeségén, felült, később felállt, a kis táskájából kivette az éles törét, de érezte, hogy nem menekülhet, mert megismétlődne az előbbi jelenet. Ezért a háta mögé rejtve törét, várakozott.

Tóni arcáról leolvasta, hogy lassan tűnnek a fájdalmai. Azt is látta, hogy már nem siet; leült az asztal mellé, és kiitta az egész korsó tejet. Aztán beszélni kezdett:

- Tévedtél galambocskám, ha azt hitted, hogy ezzel a szokatlan ellenállással leveszel a lábamról, hogy arra kényszerítess, hogy feleségül vegyelek. Megnyugtatlak, hogy nekem soha eszembe sem jutott a házasodás; nincs és nem is lesz soha feleségem, minek, mikor vagy így, vagy úgy, de mindig megkapom, amire a fogam fáj...

Te akartál így, majd jó lesz úgy... Már első nap, mikor a vízben megpillantottalak, elhatároztam, hogy szeretőmmé teszek. Meg lehetsz győződve arról, hogy én ezt a célokat el is érem.

Minden szelídebb módon megkíséreltem, nem sikerült, pedig mindent ígértem, - de az is igaz, hogy úgysem tartottam volna be. Miért, mikor mindjárt így is magamévá teszek! Már holnap, egy engedelmes kislány lesz belőled, aki epedve várja a fiúját! Figyeld csak, most én levetkőzöm. Ilyenkor akadály a ruha! Te ne fáradj, majd én segédkezem...

Eta tudta, hogy mi következik, erősen marokba szorította a törét. Mást nem tehetett, várt, de mindenre el volt szánva, még arra is készen, hogy ha kell, gyilkol is! Amikor meglátta, hogy Tóni meztelenül feléje indult, magasba kapta a kezét, amiben a tört szorongatta.

- Állj! Ne közelíts!

A férfi, aki mint sportoló megszokta, hogy mindig az ellenfél szemét kell figyelni, mert abból kiolvasható, hogy mit szándékozik tenni; most látta, hogy ellenfele hova akar sújtani; gyakorlott mozdulattal háritotta el a támadást, mert az valóban veszélyes lett volna, de még így is nagy sebet ejtett a felkarján. Nem érzett fájdalmat, de éktelen dühbe jött: pillanatok alatt leszerelte, ledobta a pamlagra, és elintézte, amire már majdnem egy hónapja készült... Aztán nem törődött vele, indult, hogy hazamegy...

Az ajtóból még visszakiáltott:

- Várj! Holnap újra jövök! A csókjaiddal kell begyógyítanod, ahol most megsebeztél.

Dühös léptekkel haladt egészen hazáig. Mai napig el sem tudta képzelni, hogy még ilyen nők is akadnak... Ő a szeméből mást is kiolvasott, azt, hogy egy kissé tetszik neki, és mégis ellenállt, s még látni, tapasztalnia kellett, hogy önmaga védelmére még talán gyilkosságra is képes volna. Látta, hogy a szúrás a mellkasra, szívtájra volt irányítva. Ezek után más lesz a helyzet; most be kell látnia, hogy a törtéteken úgy sem változtathat, ezért legokosabb, ha beleéli magát az engedelmes szerető szerepébe.

V

Eta az eset miatt sokáig feküdt mozdulatlanul; egyszerűen semmit nem tudott csinálni, még gondolkozni sem. Látta, érezte, hogy mindenütt csupa vér, de nem csak ő, hanem a pamlag is. Ezt nem magyarázza meg az, hogy a leányságát elvesztette, ez arra mutat, hogy ő is jelentős sebet ejthetett rajta.

Ez kissé megnyugtatta, legalább neki is emlékezetes marad ez a nap.

Jó tanulság, hogy a női felszabadulás jogcímén mégsem lett minden nő szabad prédája a férfiaknak. Nagyon sántít itt is az egyenjogúság félremagyarázása, mert egy ilyen bikaerős férfivel szemben a nő mindig védtelen, gyenge marad.

Hiába az ilyen esetet a legszigorúbb törvény, a bírói ítélet sem moshatja le. Az igaz, hogy a törvény jogot biztosít a nőknek a védekezésre, azonban ahhoz nem biztosítja a szükséges erőt! Nem is egy, de több területen is, a nő még mindig hátrányban van.

Érdekes: a támadónak soha nem kell ÁB-re jelentkezni, de mi lesz, ha nála bekövetkezik? - hiszen most a férfi szavaiból megállapíthatja, hogy hasonló támadásra máskor is számíthat; arról is meggyőződött, hogy vele szemben ő védtelen. Azt is hangoztatta, hogy még csak eszébe sincs a házasodás, de a történetek után ő képtelen volna egy ilyen becstelen alakhoz az életét összekötni, önmagát utálná meg, ha csak szóba állna is vele.

Az biztos, hogy ő a történetek után nem maradhat itt. Nem akar olyan sorba süllyedni, mint régen az utcasarki olcsó nők... Hiába, hogy megtetszett neki ez a táj, az állása, de itt mégsem maradhat! Érezte, hogy azonnal el kell innen tűnnie. De hova mehet? Az anyjához Pestre? Hiszen ő ugyanolyan nőben, mint ez az férfi, aljasságban egyetértenek.

Egyedüli megoldás, ha ahhoz megy, akit eddig is a legjobban szeretett, a nagyanyjához, Pásztóra. Az lesz a legnehezebb feladata, hogy neki a történetet bevallja, hiszen ő számtalanszor felhívta a figyelmét arra, hogy ilyen támadásnak egy jól fejlett csinos nő mindig ki van téve. Sajnos, nála megtörtént, hetekig sem tudta megvédeni az ártatlanságát. Most, utólag belátta, hogy már a kezdetben úgy kellett volna ellene védekezni, hogy mindenkor zárt ajtókra talál, amely sem hízelgésre, sem kérésre, sem fenyegetésre nem nyílik ki előtte. Néhány nap múlva belátta volna és félbehagyta volna a kísérletezést.

Ő pedig tejjel kedveskedett neki, sőt, lehet, hogy a szeme árulkodott, hiszen naponta látnia kellett, hogy a fiú csinos, jól megtermett férfi; némileg ez még jogot is formálhatott. Most már csak azt teheti, ha elmenekül erről a helyről, ha azt a férfit többé soha sem látja.

Már eddig is óvakodott, nehogy beleszeressen. Azt, amit tett vele, bőven elegendő arra, hogy teljesen megutálja; elfeledni nem lesz nehéz.

A lakás minden berendezése az Állami Gazdaság tulajdona, ő csak egy kis táskával érkezett ide, ezért a költözés nem lesz nehéz. Elbúcsúzni sem kell senkitől; egyszerűen eltűnik; az itteniek azt sem tudják meg, hogy hová, miért...

Este az üzemegységben hallotta, hogy az egyik teherautó sofőrje holnap a tizennyolc kilométerre lévő vasútállomásra árut visz, és árut hoz onnan. Ha őt megkéri, bizonyos, hogy szívesen elviszi őt is, sőt, kérésére még el is hallgatja, hogy ő vitte oda.

Kevés holmiját becsomagolta a táskájába, s reggel az útkanyarulatnál felült a teherautóra és elutazott. A sofőr betartotta ígéretét, senkinek sem árulta el, hogy ő szállította el az állomásig.

Még másnap nem tűnt fel, hogy még a tejért sem jelentkezett. Csak két nap múlva kezdték keresni. Senki sem tudott róla semmit mondani. Keresték, kutattak utána, de nyomára sem leltek. Nem csak Tomi, de mások is csak gondolták, hogy a Tiszába ölte magát. Később a rendőrség is bekapcsolódott a nyomozásba, Hetek múlva Csongrádnál a víz egy fiatal nő hulláját dobta a partra; személyazonossága már nem volt megállapítható, ezért az eltűnt fiatal tanítónőként, nagy pompával temettette el az Állami Gazdaság.

Ezzel nemsokára minden feledésbe ment. Tóni érthetően óvakodott attól, hogy a valót feltárja, hogy ő rendszeresen járt arra; mások nem vették észre, hogy ő az előző napon nála járt, azt sem tudta senki.

VI

Tóni másnap megjelent a tanyai iskolánál. Mindig az épület közelében járkált, de az ajtó egész idő alatt egyszer sem nyílt ki.

Arra gondolt, hogy bizonyára duzzog a kicsike, de majd csak megvigasztalódik. Ez némileg érthető volt, hiszen nem gondolhatja, azt, hogy a legkíméletesebb módon bánt vele. Azzal is magyarázható, hogy nagyon harciasan védte magát, az a rúgás, illetőleg térdemelés határozott szakértelemre vallott. Elismerte, hogy olyan fájdalmat eddig sohasem érzett. A törrel ejtett szúrás is pontosan a mellkasra volt irányítva, a seb, amit ejtett, legalább öt centiméter hosszú, és elég mély a felkarján; biztos, hogy néhány hétig felkötve kell tartani. Még szerencse, hogy észrevette a szándékát, különben most az egy kórházi ágyban elmélkedne.

Addig így lesz, ami mindig emlékeztesse arra, mert azt meg kell adni, hogy olyan valakitől kapta, akivel edd sohasem volt dolga.

Egészen a sötétedésig az iskola környékén kódorgott, de még a tejért sem látta elmenni. Úgy gondolta, hogy kell egy kis időt hagyni arra, hogy lehiggadjon. Most nem megy az iskolához, hanem majd holnap. Másnap ugyanaz megisméltődött. Este már nem állta meg, hogy ne érdeklődjön az üzemegységnél. Ott közölték vele, hogy két nap óta nem járt ott a tejért se, ezért a vezető agronómussal mentek az iskolába. Az ajtó be volt zárva, de be lehetett látni a szobába; nem volt benne senki. Ekkor indult meg a kutatás.

A következő napokon is arra járt, hogy talán visszatér, de sikertelenül. Ekkor jutott eszébe, hogy mielőtt tanítónőt kezdte kerülgetni, az uradalmi juhász fiatal feleségét szerette volna magának megszerezni. Ez sem sikerült neki még megközelíteni sem, mert a férje minden esetben a házától, látótávolságban legeltette a nyáját. Azért nem mert Tóni odamenni, mert a férfi nagyon erős fickónak látszott. Most azonban itt az alkalom, mert tőle nem messze legeltetett; kampós botjára támaszkodva mereng. Egy óra is eltelhet, míg a nyájjal a lakásáig juthat. Ezt az alkalmat nem szabad elszalasztani.

Ő itt a kukoricás mellett végighaladva, észrevétlenül megközelítheti a lakást. Mindent elintéz, az asszony pedig hallgat.

Most bizony, nagyot tévedett Tóni, mert a juhász otthon volt. Akit a botjára támaszkodva látott, az a bojtárja volt, a juhász pedig békésen aludt a konyhában, az ajtó mögötti lócán, a legyek ellen még a feje is be volt takarva egy lepedővel... ugyanis előző este a komájánál voltak keresztelőben, és az újszülött örömeire alaposan bepityókáztak, most azt kell kipihennie. A juhokat megőrzi a nála tanoncként beosztott bojtár.

A felesége kint a szabadkémény alatt bográcsban birkapaprikást, a juhászok legkedvesebb eledelét főzte, hogy amikor felébred, jóllakhasson. Megérdemli, mert az ő embere messze tájon a legkülönb pásztor, akit nem cserélne fel senkivel.

Az asszony már messziről észrevette, hogy az igazgató fia errefelé tart. Azt már régen észrevette, hogy szeretne vele kikezdeni. Már akkor felhívta erre az ura figyelmét; aki éppen ezért legeltetett mindig a háztól látótávolságra.

Amikor a tanítónő erre a vidékre került, megszűnt a kerülgetés. Most azonban látta, hogy egyenesen erre tart; ezért hamar felébresztette az urát:

- Jani! Jani te! Hamar ébredj! - errefelé tart az igazgató Tónikája!

- Hát aztán, - mordult fel álmában, és a másik oldalára fordult.

- Sejtheted, hogy miért járkal erre, hogy mit akar? Tudhatod, hogy mi kéne neki!

- Én tanítsak egy pusztai asszonyt? Hagyj aludni!

Nem kellett sokáig várni, Tóni már be is toppant a konyhába. A tűzhely felé nézett, ahol a menyecske foglalatoskodott, ezért háttal volt a lócának.

- Adj Isten, Ancsurka! - Éhes ám a vadász.

- Ha csak az kell az úrfinak, azt adhatok. Mindjárt kész a tokány.

- Látom, elég vérpiros, de még pirosabb a te szád, én arra vagyok éhes.

- Lehet, hogy megfestette a számat ez a paprikás lé, attól olyan piros.

- Már én pedig én megnézem közelebbről, hogy azt le lehet-e onnan törülni.

- Azt nem nagyon ajánlom, mert meglátná a juhász.

- Szamár vagy... Nincs is itthon az urad... Ott legeltet a tanyai iskola mellett... Onnan nem láthat ide.

- A paraszti juhásznak olyan a szeme, hogy idelát.

- Még azt se bánom... Amíg onnan hazaér, százszor is összecsókkolok!

- Már tudniillik, ha engedném.

- Nem szoktam én engedelmet kérni. Ha nem adod önként, akkor rabló leszek.

- A rablást szigorúan büntetik, különösen akkor, ha a rablót tetten érik!

- Én még úgylis megreszkírozom.

- Mondtam, hogy nem ajánlom! Ne jöjjön közelebb! Megbánja!

- No, nem félek én egy menyecske fenyegetésétől.

- Nem fél, de megijed, ha próbálkozik.

Tóni nem várt tovább, hanem odaugrott, hogy átkapja az asszony derekát, de a menyecske fürgén kifordult, és a paprikás kanállal jól arcul ütötte.

- No, látja, most maga arca is olyan piros, mint az enyém.

Tónit dühítette a sikertelenség; az arcát le sem törülve kapott a menyecske után azt kiáltva:

- Na, most megszelídítlek!

- Vagy én!

A fakanalat a rotyogó paprikás lébe merítve, újra s képébe vágta úgy, hogy a szeme, szája megtelt forró étellel, aztán a nagy fakanállal csépelni kezdte: ütötte, ahol csak érte. Közben kiabálni kezdett:

- Jani! Jani te! - Hát te túród, hogy egy ilyen alak piszkoskodjon a feleségeddel?

- Minek mennék én oda, szólalt meg a juhász flegmával, tudom, hogy egy ilyen pusztai menyecske akármikor egyedül is el tud bánni ilyen cseplesz városi ficsúrral!

Ekkor Tóni, mint a villám, fordult hátra, és elhűlve látta, hogy a juhász ott ül békése a lócán, pipáját tömködve. Majd odaszólt a feleségéhez:

- Asszony! Adj egy kis útravalót ennek az éhes vadásznak, hogy sohase feledje el azt, hogy milyen egy igazi pusztai lakoma.

Az asszony az utasításhoz hűen eleget tett. A menekülő Tónit, aki ijedtében még a puskáját is ott felejtette, egészen addig verte a fakanállal, amíg az ki nem ért a dűlőútra. Még aztán is, sokáig fenyegette, amíg el nem tűnt el a faszor mögött, aki még azután is szaladt, mikor már nem hallotta az asszony szidalmait. Meg sem állt hazáig. Addig azon gondolkodott, hogy legalább úgy látszik, a pusztán egészen másként értelmezik az egyenjogúságot, és az úgynevezett szexuális szabadságról is másképpen vélekednek.

Otthon megmosakodott. Látta, hogy a forró pörköt több helyen alaposan összeégette az arcát több helyen felhólyagzott. Most majd mit mond, hol szerezte ezeket a sebeket?

A juhász pedig vállára vetve az ottfelejtett puskát, lassú léptekkel megindult az Állami Gazdaság központja felé. Biz az elég messze volt innen, egy jó órába telt, míg odaért. Miután alaposan letisztította csizmájáról a rárakódott port, bekopogott az igazgató irodájába.

- Igazgató úr! Ezt a vadászfegyvert találtam a kukoricásban. Hanyag vadász lehet, aki azt otthagya.

- Bizony, ott sok a vad, különösen a nyúl, megijedhetett. Egy ilyen drága szerkezetet, de különösen magamagát is jobban meg kellene becsülni. Nem mindenki olyan becsületes, hogy visszaadja a talált tárgyat.

- Én nem vagyok olyan, de az igaz, hogy a magamét megvédem, de nem kívánom a másét. Lehet, hogy a vadász másként gondolkodik, de könnyen ráfizethet. Amint tetszik tudni, már ültem is a hirtelen természetem miatt. Csak ezt akartam mondani.

VII

Tónit a két egymást követő esemény végképp elkeserítette. Még egy hét lett volna hátra a szabadságából, de megelégtelt a szórakozással. Elhatározta, hogy összepakol, és felutazik a fővárosba; ott másképp gondolkodnak az emberek. Épp ezen törte a fejét, mikor az apja hívta. Ez kapóra jött neki, úgyszólván fel kellett volna keresni, hogy a városi élethez szükséges pénzt kérje tőle, ami mindig kisebb-nagyobb szóváltással járt... Most is a már megszokott módon kezdte az apja.

- Jó, hogy jössz, fiam... Olvasd ezt az iratot, most érkezett a mai postával.

- Ha jól látom, a bíróságtól érkezett.

- Eltaláltad, ne is fáradozz az olvasással, hosszadalmas volna, én pedig nem érek most rá, hogy sokáig tárgyaljak veled.

Ezért megmondom röviden, hogy mit tartalmaz. Nem többet, csak azt, hogy a bíróság megítélte harmadik gyereked után is a tartásdíjat. Azonban mivel te nem tudsz fizetni, a jelen esetben is úgy gondolták, hogy fizessen az, aki felelős a még nem kereső cselekedeteiért.

- Mondtam annak a rondának, hogy jelentkezék AB-re, s vetesse el.

- Szóval még arra is képes vagy, hogy másokat gyilkosságra is rábírj, mert az emberölés. Én inkább becsülöm azt a nőt, hogy erre nem volt hajlandó. Szó nélkül fizetem neki, amit a bíróság megítélt, sőt, azzal tetézem, hogy itt, a gazdaságban alkalmazom; végeredményben a gyereke az én unokám lesz.

- Hát tehetek én arról, hogy némelyik nő olyan bután gondolkodik; az ilyeneket ma már el lehet kerülni, még a szülést is be lehet ütemezni... Végeredményben jogom van arra, hogy éljek, szórakozzak.

- Jogod az van, az kétségtelen. Az viszont az én jogom, hogy aztán levonom a költőpénzedből a három gyerek után fizetett tartásdíjat.

- De...

- Hallgass! Most én beszélek... a karodat felkötve hordod; beszéltem az orvosunkkal, aki bekötötte. Csinos kis jószág lehet, aki azt tette veled; én oltárra tudnám tenni ezért. Sőt, összefüggést látok a kis tanítónő eltűnése, és a te sebed között. Biztos vagyok benne, hogy megsiratnám, ha ő, aki öngyilkos lett, s ha megtörtént, országos hírű temetést rendezek neki.

- Én...

- Mondtam, hogy hallgass! Tíz perccel előbb ment el innen az uradalmi juhász, egy fegyvert hozott vissza, amit valami gondtalan vadász a kukoricásban hagyott. Most, hogy látom az arcodat, tudom, hogy ott nem volt kukoricás... De felhívom a figyelmedet arra, hogy az már négy évet ült az Ancsurka ragyogó szemei miatt...

Most arra szeretnélek kérni, hogy azonnal utazzál el, már csak a gazdaság jó híre miatt is. Lehetőleg ritkán látogass haza. Inkább még két évig fedezem a tanítatásoddal kapcsolatos költségeket, s ideiglenesen még a tartásdíjakat sem vonom le abból.

- Én úgy gondoltam...

- Mondtam már, hogy nem vagyok kíváncsi a véleményedre. Jól ismerem mind az ifjúság mai jelszavait. Most azonnal összepakolsz, elutazol, s amikor két év múlva kezeden lesz a diploma, újból szívesen látlak. Ide sem kell fáradnod, hogy a zsebpénzedet megkaphasd, mindig pontosan elküldöm a címedre. Szervusz.

Tóni leforrázva távozott. Egyedüli ember volt az apja, akivel sohasem tudott vitatkozni.

Összepakolt tehát, és elutazott. Mindjárt, ahogy kiszállt a vonatból, még ott a pályaudvaron egy osztálytársnőjével találkozott. Szabó Beáta talán a legszebb volt a tanuló társai között. Igazán olyan volt a termete, hogy akármelyik szobrász azonnal alkalmazta volna modellnek. Egyébként kitűnő, és jó hírű tornász, aki a hazai versenyeken többször is helyezést ért el. Nevetve szemlélte a vonatból kiszálló, felkötött karút, akinek az arca is tele volt angoltapasszal.

- Szegény rokkant! Szánlak. Úgy látom, hogy a Tisza mellett forróbban süt a nap. Valószínű, hogy túlzásba vitted a napozást.

Már három éve ugyanazon a szakon, évfolyamtársak voltak. Tóninak már kezdetben megtetszett a csinos, jó alakú lány, ő állandóan kísérletezett, mindig sikertelenül, mert az erőlködését mindig kinevette.

Általában ilyesmiket felelt a hívására:

- Nem mondom, hogy elvem volna, de be kell látnod, hogy nem lehet. Tudod, hogy vőlegényem van, és biztos, hogy le-törné a derekamat, de még az is lehet, hogy a tiédet is.

Tóni ezt el is hitte neki, mert a vőlegényét ismerte, sportkör tagjai voltak, az illető birkózó, és két súlycsoporttal nehezebb, mint ő. Azért minden esetben megkísérelte, hogy Beát a lakására felcsalogassa. A vőlegénynek nem kell mindenről tudni.

- És a karod? Miért van felkötve? Kardvágás, vagy pisztolygolyó? - Én is vidéki lány vagyok, tudom, hogy a kocsisok, pardon! - most már fogatos az elnevezés -, nagyon harciasak. Mondd, Tónikám! Csinos az a parasztmenyecske, akiért érdemes volt harcra kelned?

- Csak gúnyolódj! Inkább jöjj fel a lakásomra, sok új tánclemezem van... Meghallgathatnád!

- Kizárólag, csak azért gondolod?

- Nincs kizárva, hogy a végén nem azt mondanád, hogy „csak”, hanem azt, hanem azt, hogy „még”.

- Határozottan elmés, sőt, kecsegtető és csábító ajánlat, de már sokszor mondtam, hogy nem lehet: ott a forgalmi akadály.

- És ha én eltüntettem azt a forgalmi akadályt?

- Hogy gondolod? Hogy volna az lehetséges?

- Nagyon egyszerűen: Olyan nagy Állami Gazdaságnak, mint a mienk, mindig van jó szakértőre szüksége; jelenleg úgy tudom, hogy hiányzik a jogász. Ugyanis az öreg nyugdíjba ment. Oda kineveztetem a vőlegényedet... Ő ott, mi itt!

- Remek gondolat. Azt nem mondom, hogy ne lenne lehetőség megvalósítani, azonban két hibája van.

- Első az, hogy még nincs oda kinevezve.

- És a második?

- Az, hogy én fogadalmat tettem arra, hogy kizárólag csak a férjem tánclemezeit hallgatom...

- Mindkettő megvalósítható!

- Mi az? Csak nem akarsz engem feleségül venni? Úgy tudom, hogy az elved, hogy addig sohasem házasodsz meg, míg másnak van felesége.

- Miért ne? Történnék olyan csodák, hogy valaki megváltoztatja a világnézetét.

- De ahogy én ismerem magamat, megbánnád!

- Én még attól sem félek.

- Helyes... Ajánlatodat elfogadom. Most beülök egy taxiba, elkocsikázunk a központi házasságkötő terembe, bejelentkezünk. Az esküvő azon a napon lesz, mikor a vőlegényem oda ki lesz nevezve. Azonban ne feledd, hogy én, előre óvlak a következményekről.

Az volt a valóságos helyzet, hogy a Beáta vőlegénye, akivel két év óta formálisan együtt is éltek, szegény volt, és hiába kísérelte azzal, hogy legyen állása, semmi sem sikerült. El voltak keseredve, amit az is fokozott, hogy Beáta állapotos lett. Hiába jelentkezett AB-re, ott elutasították. Ez sugallta azt az eszmét, hogy Tónihoz feleségül menjen. Sok lesz a nyeresége. Első az, hogy már értesült arról, hogy a Tóni apja nyugdíjazását kérte, és a kormány úgy döntött, hogy helyébe a fiát, Tónit nevezik ki igazgatónak; ezzel méltányolják a munkásságát.

Másik az, hogy a mostani vőlegénye ott lesz, mint a gazdaság jogásza; az már csak rajta múlik, hogy a valóságos férji jogokat ne Tóni, hanem a másik gyakorolja. Aztán az is, hogy ő gazdag asszony lesz, akinek akkor áll rendelkezésére autó, akár több is, amikor akarja; van a gazdaságnak elég.

Születendő gyermeke a végén gazdag örökös nő lesz; az pedig lényegtelen, hogy nem Tóni az apja. Végül elég gyakori eset, hogy az első gyerek koraszülött.

Mikor mindez végigfutott elméjén, Tónit autóba ültette, és vitette a házasságkötő terembe. Ugyanis félt, hogy ha most távozni engedje, még meggondolja magát.

VIII

Valóban úgy történt, bejelentkeztek, megtörtént a kinevezés, így pár napra rá az esküvő is... Még az is bekövetkezett, amit Beáta előre megjósolt. Eleinte ugyan nagy volt a lángolás, de a szokásosnál is hamarabb beköszöntött a közömböség...

Ezt az is fokozta, hogy kezdődött az iskolaév, a sokezeres leánytömeg bevonult tanulmányai folytatása céljából, és köztük bizony akadt bőven csinos is, szép is, de mindezt Tóninak már csak nézni lehetett.

Lehet, hogy most is szívesen felmentek volna a lakására, ha nem is tánclemezeket hallgatni, de nem lehetett, mert ott volt Beáta...

Igen, Beáta, aki napestig csak azt hallgatta; be se kellett kapcsolni, mint a rádiót, televíziót, mert állandóan zengett, sőt, esténként természetesebb jeleneteket rendezett, mint amelyet a képernyőn láthatott. Örült annak, hogy ha hazuról szabadulhatott.

Valóságos helyzet az volt, hogy egyáltalában nem voltak egymásba szerelmesek, csak a természet sugalmazásának engedelmességgel, kívánták egymást, ami értő, mert mindkettőnek remek alakja volt.

De ez az együttéléshez nem elég. Sőt, ha egyáltalában szerelemről lehet beszélni, illet inkább a volt vőlegénye iránt érzett Beáta, akitől most távol kellett élnie, mivel az leköltözött a Tisza partjára. Amikor Tóni közeledni próbált hozzá, mindig kimerült, fáradt, ideges volt. Ezt általában összeveszés követte, esetleg többig tartó napos harag.

Ezek után valóban bekövetkezett az, amiért Beáta tulajdonképpen hozzáment Tónihoz; s az ő apját nyugdíjazták, és helyére az apja érdemeit jutalmazva, őt nevezték ki. Természetes, hogy azonnal félbehagyta a tanulmányait, és leköltöztek a gazdaságba. Itt aztán Beáta csakhamar kézbe vette a gyepelőt; mindennek úgy kellett történni, ahogy ő akarta.

Férjének nem nagyon akadt alkalma, hogy férji jogával élhessen, de az asszony nem nélkülözött. Csodálatos, hogy a gazdaság jogásza mindig tudta, hogy mikor nem tartózkodik a férj otthon. Ezt olyan ügyesen csinálták, hogy Tóni - habár gyanakodott - soha, semmire sem tudott rájönni. Beáta még azzal sem törődött, ha Tóni ki-kiruccant, társat keresett a tanyai asszonyok, lányok között.

Beáta kislánya valamivel kevesebb, mint hét hónappal született meg az esküvő után, gyönyörű, fejlett, majdnem négykilós súllyal. Természetesen Tóni neve után Seres Krisztina lett a neve, és Tóni ekkor jött rá arra, hogy az a gyerek nem lehet az ő gyermeke.

Egy neves, fővárosi jogászhoz fordult, az volt a célja. Az volt a célja, hogy beadja a válókeresetet, aki nem biztatta sok jó eredménnyel. Először azért, mivel a bíróság a héthónapra született gyereket ugyanúgy ítéli meg, mint a társadalom; az első lehet koraszülött. Az asszony azt is vallhatja, hogy már az esküvő előtt is viszonyuk volt és szokás szerint az asszonynak adnak igazat. Csak egy esetben számíthatna sikerre, ha több tanúval tudná bizonyítani, hogy házasságkötésük után az asszony rendszeresen erkölcstelen életmódot folytat.

Ez bizony nehéz kérdés, mivel a férfiak még mindig titokban szokták tartani az elért sikereket. Csak tettenérés esetén számíthat biztos sikerre.

Tóni tehát hazament, és a gazdaságban lévő nőknél keresett kárpótlást, ami meglehetősen sikerült is neki, de az volt a baj, hogy ezek nem voltak hajlandó, az AB-t igénybe venni. Jövedelmezőbbnek tartották, ha őt zsarolhatják. Nem tehetett mást, fizetett. Csakhamar az lett a helyzet, hogy a fizetésének a felét a bíróság által már az apja idejében megítélt tartásdíjakra, és az újakra foglalták le. Továbbiak már-már nem volt lefoglalható, külön kellett fizetnie, ami több volt, mint az egész fizetése. Nem esett kétségbe, kitalálta a módját, hogy ezt hogy lehet megoldani.

IX

Amikor Eta az Állami Gazdaságból észrevétlenül eltávozott, keserves útja volt, amíg vonattal Pásztóra ért. Nagy szívdobogásokkal kopogott be a nagyanyjához, aki már az első pillantásra megállapította, hogy valami baj történhetett. Elhatározta, hogy bármi történt is, nem fog haragudni, nem ijeszti meg az unokáját, tudta, hogy az ő nevelése, bármi történt is, nem lehet hibás.

Azért nem volt nyugodt addig, amíg a lány mindent bevallott.

Csak akkor nyilvánított véleményt, mikor Eta a szökését is elmondta.

- A baj megtörtént; ezen változtatni nem tudhatunk.

Azt helyesen tetted, hogy észrevétlenül jöttél el onnan. Ahogy én a magyar parasztot ismerem, biztos vagyok benne, hogy ha a sofőr neked megígérte, nem fogja elárulni azt, hogy ő fuvarozott a vasútig. Ott másra nem gondolhatnak, mint arra, hogy a történetek miatt a Tiszába ölted magad. Mert azt, hogy fiatal lány meglehetősen nagy csomaggal a tizennyolc kilométerre fekvő állomásra úgy jusson el, hogy útközben senkivel ne találkozzon, teljesen lehetetlen.

- Nagyanyóké! - Te miért helyesled, hogy eltűnjek?

- Ahogy én a férfiakat ismerem, ha megtudja, hogy élsz, újra felkutat, újra ki lennél éve hasonló támadásnak, mert aki belekóstolt ilyen csemegébe, mint te vagy, az máskor is kívánni fogja.

- Lehet, hogy igazad van, nagyon elbizakodott fickó, a nők tették azzá, a náluk eddig elért sikerei... Ha egy nő hatna rá, ha jó útra térítené...

- Ne folytasd, mert méregbe jövök! Minden nőnek ez a bogara, hogy ő majd átneveli. Hát ilyen csoda igazán csak ritkán következik be: aki gazembernek született, az gazember is marad! Szavaid azt is elárulták, hogy te is ilyesmire gondoltál. Ha éreztél is valamit iránta, azt verd ki a fejedből, mert különben én verem ki. Tudom miért nem küldted már első nap a pokolba, ahová való?

- Igazad van nagymama, úgy kellett volna. De mi lesz, ha nekem gyerekek születik? Én nem tudnám elvetetni, az gyilkosság volna, nem tudnék soha a gyerekek gyilkosa lenni! Így pedig a társadalom szemében törvénytelen gyerek volna.

- Kell-e jobb név annak, mint a te családod ősi neve? Az előnév a rugongfalvi, az már lekopott, ma már nem használják az ilyeneket, de az Elekes, mindig híres család volt. Az határozottan jobb, mint övé, a Seres; még ez is arra utal, hogy rosszabb, mint egy alkoholista.

- Akkor hogy gondolod a jövőt?

- Amíg te beszéltél, én gondolkoztam, és úgy is lesz, ahogy én határoztam.

- Azért, mert én többé olyan helyre, tanyára, ahol még a segélykiáltásomat sem hallják meg, nem merek menni. Azt tudod, hogy gyermekkoromban semmitől nem félttem, de ez az eset megtanított arra, hogy lehet félelemre okom. Pedig egy kezdő tanítónő pedig, ha nincs szocialista összeköttetése, jobb, nagyobb helyre nem juthat be.

- A megoldás egyszerű: nem leszel tanítónő. Az iskolában tanultál gépírást, gyorsírást is. Ma pedig keresve-keresik azokat, akik ezt tudják. A jó feketekávé készítéshez is értesz, remek titkárnő lesz belőled.

Igaz, hogy ott is akadhat a Tónidhoz hasonló főnök, de a sokezres józanul gondolkodó munkásság között könnyebb a védekezés.

- Köszönöm, Nagymamám, hogy erre gondoltál. Már az én eszemben is felmerült ez a gondolat, de mi lesz, ha gyerekek születik?

- Azzal ne törődj, én már elrendeztem magamban mindent. Figyelj! Először: most te egy évig itt- maradsz velem, mert én is arra gondolok, hogy lesz gyerek, ilyen egészséges testben könnyen megy a fogamzás. Mi itt ketten kevésből is megélünk. Aztán, ha megszületik a kisfiú, - mert én mindenképpen fiút akarok, - ahhoz többé neked semmi közöd, mert ő teljesen az enyém lesz. Neked állást szerzek, csak néha látogathatod meg.

- Óh, ez sokkal több, mint amit meg tudnék köszönni. Úgyis félek, hogy azt az ártatlant esetleg megfojtánám azért, mert mindig ráemlékeztetne.

- Majd akkor másképp beszélsz, mert az anya azért mindig csak anya marad. Mondtam már, hogy meglátogathatod, de egyként az én gyerekem lesz. Én nevelem olyanra, amilyenre én akarom. Lehet, úgy hozza a sors, hogy mi nők is megtorolhatjuk azt, amit veled tett, ha majd nem áll bosszút. Látod, én megértem a szicíliaikat, ahol minden családtagot kötelez a vérbosszú. Vannak olyan esetek az életben, amit nem tudhat rendezni egy bírósági ítélet.

- Kérlek, ne haragudj rám Nagymamám a történetekért!

- Láthatod, Kicsikém, hogy nem rád haragszom, hanem talán magam sem tudom, hogy mire. Egy bizonyos; a gyerek megszületik, az enyém lesz, neked azonnal állást szerzek, ott nem tudják, hogy van gyereked. Még talán boldog életet tudsz magadnak alkotni... a többit meglátjuk.

X

Valóban megfogalmazott és rendes időre megszületett a gyerek, és a nagyanya kívánságának megfelelően fiú! Elekes Albert néven lett bevezetve az anyakönyvbe. Testsúlya már a születésekor meghaladta az átlagost, komoly arccal nézett a világba, mintegy jelezve, hogy ő férfi! A nagyanya büszke volt az unokájára, még az anyjának se engedte meg, hogy hozzányúljon, mindent ő végzett el körülötte: etetést, fürösztést, pelenkázást.

Hogy egyedül maradhasson, az anyjának mindjárt állást szerzett, egy salgótarjáni nagyvállalatnál, onnan elég gyakran látogatni tudta a nem messze fekvő Pásztón, mert hiába fogadkozott, a valóság az, hogy sehogy sem akarta elismerni az anyai jogait, későbbi években is, kizárólag csak a nagyanyját volt hajlandó anyaként tisztelni, szeretni.

Múltak az évek, a kisfiú ott nőtt fel, a Mátra aljában, ahol valaha az édesanyja. Ő is magáévá akarta tenni az egész vidéket. A következő tizennégy évben sem történt különösebb változás. Ekkor került Berci - ugyanis Albertet így becézték - a salgótarjáni gimnáziumba. Az édesanyja az elmúlt évek alatt két szoba-összkomfortos lakást szerzett, a kisebb szobát fiának engedte át. Egy lakásban laktak, de elég ritkán találkoztak. Őt az iskolai munka, az anyját az üzem kötötte le. Már Berci is rájött, hogy az anyjának is vannak jogai, és szerette is, sőt, büszke volt arra, hogy talán az ő anyja a legszebb nő a városban; hiszen még fiatal, nem sokkal haladta meg a harmincat.

Nagyanyja iránt érzett szeretete a régi maradt, egyetlen vasárnap sem múlhatott el, hogy vonattal ne menjen Pásztóra, hogy meglátogassa.

Mivel az iskolai és az üzemi munka gyakran nem egy időben kezdődött és végződött, neki külön kulcsa volt a lakáshoz. Egy alkalommal, mikor a délutáni szakköréről hazaérkezett, nem tudta a zárba helyezni a kulcsát.

Csak akkor vette észre, hogy belülről van a kulcs a zárban, tehát az anyja hamarabb hazaérkezett. Zörgetett, majd kopogott, arra gondolt, hogy az anyja elaludt, de látta, hogy céltalan a zörgetés. Lakatost hívott és kinyitották az ajtót, s látták, hogy az anyja holtan fekszik a heverőn. Első pillanatban meglátta, hogy valami levelet szorongat a kezében; legnagyobb csodálkozására látta, hogy az neki van címezve.

A lakatos által hívott orvos megállapította, hogy már órákkal előbb meghalt, megmérgezte magát. Öngyilkosságot követett el. A hatósági közegek semmi írást nem találtak, ezért ismeretlen okból elkövetett öngyilkosságnak könyvelték el. Ő hallgatott arról, hogy neki levelet írt, tehát annak valami célja lehet.

Táviratot küldött a nagyanyjának, aki azonnal odasietett, és intézte a temetéssel kapcsolatos teendőket. Megfigyelte, hogy a fiú egész idő alatt nem sírt, még a könnye se csordult ki, de időnként mintha villámokat szórt volna a szeme, és öklével fenyegelve csapott a levegőbe!

Már-már arra gondolt: közli vele, hogy neki levelet írt az anyja, amit még eddig ő sem bontott fel, de még nem bontotta fel.

- Tudom, hogy te többet tudsz, látom a szemedből, de most még hallgass, nem tudnám elviselni, előbb meg kell nyugodnom. Csak néhány nap és itt a tavaszi szünet, akkor fogsz beszámolni mindenről. Én most hazamegyek; talán ott meg tudom siratni az unokámat, akinél csak téged szerettelek jobban.

XI

Berci nagymama hazautazása után egyedül maradt a házban, amely neki már nem csak lakása, hanem tulajdona is. Maga elé helyezte elhunyt édesanyja fényképét, és akkor ő is jól kisírta magát.

Csak akkor bontotta fel a levelet.

Olvasta:

- Aranyos Kicsi Fiam! Csodálkozol, hogy mikor búcsúzom ebből a világból, nem a pásztói édes nagymamának írok, hanem neked.

Tettemmel súlyosan megbántom őt, pedig ezen a világon rajtad kívül, csak őt szeretem. Mindent neki köszönhettem. Azért neked írok, mert tudom, hogy ő téged, a dédunokáját még nálamnál is jobban szeret, és ha te kéred, talán nekem is megbocsát.

Azért megyek el, mert nem tudtam eleget tenni annak, amit neki megígértem. Pedig, hogy megtehessem, még védtelenül egy kis pisztolyt is adott... Te már elég nagy vagy ahhoz, hogy valamit elmondhassunk neked. Kérd meg őt, hogy mesélje el, én még most sem tudom... Sokat megtudsz abból, amit eddig összeírtam. A szekrény alsó részében találsz egy dobozt. Ha azt kinyitod, találsz benne egy kéziratot; az én életem történetét, csak a nevek hiányoznak abból. Az csak azt megillető nevekkkel említem: gazember, disznó.

Ez egy valóban megtörtént életregény, csak a bevezetés és a befejezés hiányzik abból. Arra gondoltam, hogy azt majd te fogod megírni. Az író joga, hogy neveket adjon a szereplőinek. Címet én adtam:

ÍGY TÖRTÉNT

Az én végzetem ily hamar, és ilyen váratlanul következett be, az, hogy a „disznó” valahonnan megtudta, hogy én Salgótarjánba élek, hogy hol dolgozom, és hol a lakásom. Távol-létünkben álkulccsal behatolt ide. A nyers erő ez alkalommal is győzött; én pedig nem akarok még egy törvénytelen gyereket a világra hozni. Távozáskor megfenyegetett, hogy még máskor jönni fog... Ezt nem várhatom be. Nagyanyánk ugyan adott egy pisztolyt nekem azért, hogy meg tudjam védeni magam. Most meggyőződhettem arról, hogy gyilkos nem tudok lenni... Végtelenül fáj, hogy itt kell hagynom titeket, de így újra, meggyalázva, élni nem tudok!

Ne feledj el Édes, Aranyos Kisfiam! Légy közbenjáróm nagyanyónál. Csókol: Anyácskád.

Hatszor is végigolvasta a búcsúzó sorokat, de még mindig nem értette a tragédia okát. Akkor elővette a szekrény aljából a dobozt, s abban megtalálta a kéziratot. Abból aztán mindent megértet.

Az abban leírtak, és a csatolt bizonyítékok talán elegendőek volnának arra, hogy bíróság elé vigye a dolgot, de azért alig kapna valamennyi büntetést az a gazember. De hiszen azt se tudja, hogy kit vigyen bíróság elé, s annak különben sem volna elég büntetést azért, amit elkövetett.

Egyet értett meg biztosan az iratokból, hogy az jelentős pozíciót betöltő férfi. Mi lehet most ő teendője: Milyen kötelezettség hárul rá?

Anyja és dédanyja sohasem beszéltek az apjáról, már értette, hogy miért... Most már tudott annyit az apjáról, hogy az már fiatal korában egy semmire-kelő, léha fráter volt, s a léhútóból egyenesen gazember lett.

Ez mind, pontról-pontra le lett írva a kéziratban. Azt nagyon jól kiegészítették az ahhoz csatolt mellékletek, ahol annak volt iskolatársnői mesélik el a viselt dolgait.

Hosszas gondolkodás után rájött, hogyan tud legjobban eleget tenni anyja kívánságának.

Író lesz, újságíró! Már tudta, hogy a legveszedelmesebb fegyver lehet egy író toll...

Még az is helyes, hogy az anyja nem említi nevét, a szereplők nevét úgyszintén a regényíró adja. Azonban lehet úgy írni, hogy a költött nevek mögött világosan kitűnjön az eredeti, hogy arra mindenki ráismerjen, aki olvassa.

Legfájóbb seb, amit egy ember kaphat, a mindenki által való megvetés.

Neki csak anyja, és dédanyja volt, apja sohasem; tehát az nem várhat szülői szeretet címén kíméletet.

XII

Tóni és Beáta házasság igazán nem volt ideálisnak mondható. Azon kívül, hogy a vélt gazdagság is nagyon ingatag alapokon állt, Beáta látta jól a férje manipulációit, melyeket biztos, hogy a felsőbbség előbb-utóbb észreveszi, s akkor baj lesz.

Ebben kedvező volt a helyzete, névleg ugyan Tóni a férje, valóságban a volt vőlegénye. Az ő kapcsolatuk joggal különélésnek volt nevezhető, Tóni többször elő is hozta, hogy el akar tőle válni, de Beáta még mindig ragaszkodott a címhez!

Tóni belátta, hogy ügyvédjének teljesen igaza van, a felesége hűtlenséget követett el. Habár meg volt győződve, hogy a kislány nem lehet az ő gyereke, mégis úgy gondolta, hogy az asszony az asszonyon úgy áll majd bosszút, ha azt magának követeli.

Hozzáfogott terve kivitelezéséhez; beadta a válókeresetet a bírósághoz, indoklásaként engesztelhetetlen gyűlöletet és az asszony hűtlenségét hozta fel.

Beáta ezt csak akkor tudta meg, mikor a bíróságtól, mint alperest beidézték a férje, mint felperes által indított válóperes tárgyalásra.

Fogalma sem volt arról, hogy akarja a pert megnyerni, ha ő nem akar válni, mert ő ragaszkodni fog, a mostani állapothoz, legalább is, egyelőre.

A partnerével, a jogással megvitatták az ügyet; arra az elhatározásra jutottak, hogy bevárják az első, úgynevezett békéltető tárgyalást.

Ha akkor hozzájárul Tóni ahhoz, hogy a kislány az anyjához kerüljön, beleegyezését adja ő is, természetesen megfelelő tartásdíjhoz ő is ragaszkodni fog.

A tárgyalás azonban sikertelenül zajlott le. Tóni kijelentette, hogy ő bizonyítani kívánja felesége hűtlenségét; a gyerek nem maradhat egy erkölcstelen asszonymál. A gyerek érdeke, hogy neveltetéséről az apa gondoskodik.

Sehogy sem tudtak rájönni, hogyan akar bizonyítani, mert az ő kapcsolatuk olyan jól volt megszervezve, hogy arra semmilyen módon nem jöhetnek rá. Tehát be kell várni a következő tárgyalást.

Elérkezett a következő tárgyalás napja. Azon a Beáta társa, mint megfigyelő, részt vett, elhelyezkedett a hallgatóság soraiban. A tárgyalás szokásos-módon kezdődött.

A bíró Beátához fordult: a férje azt vallotta, hogy a házasságuk kezdete óta olyan volt, hogy azt nem lehet házasságnak nevezni. Habár egy lakásban éltek, az különélésnek számítható, már régen nem lehet azt házassági kapcsolatnak nevezni. Ezért kéri beadványában a bíróságot, hogy a házasságát „engesztelhetetlen gyűlölet” címén bontsa fel. Egyedül ahhoz ragaszkodik, hogy a kislányát a bíróság neki ítélje meg, mert annak a nevelését nem lehet egy erkölcstelen asszonyra bízni. Hozzájárul-e ehhez?

- Ha a kislány nálam marad, igen.
- Mit felel erre a felperes?
- A gyermeket semmilyen körülmények között nem adom.
- Én pedig ragaszkodom ahhoz. Különben nem válok el.

- Akkor kérem a bíróságot, hogy rendelje el a bizonyítást; a tanúim a folyosón várakoznak. Bizonyítani kívánom, hogy a feleségem hűtlen volt, sorozatosan megcsalt, nem is egygel!

Elkezdődött a bizonyítás, a tanúk kihallgatása; egymás után kettőt hallgatott ki a bíróság. Azok eskü alatt vallották, hogy hónapok óta majdnem naponta találkoznak az asszonnal a füzesben, ahol naponta fürödni szokott.

Elismerik, hogy úgy élnek azzal, mint férj és feleség szokott... Ezt ők, mint férfiak titkolták, de a férj rájuk lesett, ezért a megtörtént tény nem tagadhatják; tény, hogy az asszony a szeretőjük volt. Beáta elhűlve hallgatta az eskü alatt tett vallomást. Kétségtelen, hogy ezek hamistanúk! El sem tudta képzelni, hogyan védekezhetne, hogy tudná bebizonyítani azt, hogy a vallomásuk hazugság! - végre, felugrott és szenvedélyes hangon kiáltotta:

- Alávaló szemtelen hazugság. Az egyiket most látom életemben először, a másikat is csak távolról láttam.

- Tehát az alperes tagadja, hogy mindaz megtörtént volna?

- Természetesen. Soha, egyetlen egyszer sem fürödtem a holtág vizében, mert az hínáros; otthon a fürdőszobában szoktam tisztálkodni.

- Akkor nincs más mód, mint a szembesítés. Szólítsák be a két tanút! Mondják az alperes szemébe, amit itt megelőzőleg vallottak!

- Nagyon szerettük egymást. Ne tagadd, Kicsikém... Hiába, a férjed ránk lesett, ezért tettenérésről van szó.

- Hazugság! Egy szó sem igaz...

- Különbön honnan tudnám, hogy a köldököd felett egy anyajegy van; olyan sokszor csókolgattam.

- Én is eddig azt hittem, hogy csak az én szeretőm. Valóban nagyon szerettem, csak olyan...

- Hazugság! Hazugság! Hazugság!

- Honnan tudnánk ezeket egyébként? A bíróság meggyőződhet, hogy úgy igaz!

Beáta nem bírta többet mondani, sírógörcsöt kapott, aztán elájult. Kivitték a folyosóra. A bíróság szünetet rendelt el.

Beáta magához tért, a barátja (korabeli vőlegénye) vigasztalta. Mikor megszűnt a sírása, suttogva magyarázott neki; valami olyat mondhatott, ami teljesen megvigasztalt. Tanácsolta, hogy a szünet után egyezzen bele a válásba, lemond a gyerekről. Ugyanis ő feszülten figyelte a tárgyalást, és olyanra jött rá, ami elegendő lesz arra, hogy nemcsak a hamistanúzás tényét, hanem a hamistanúzásra való rábírást is bizonyítani tudja. Néhány nap múlva megindíthatják azok ellen a bűnügyi eljárást.

Úgy történt. A bíróság a szünet után az asszony hibájából bontotta fel a házasságot, s a kislányt az apának ítélte.

XIII

A tárgyalás után Bélával egy vendéglőbe tért be. Az asszony hiába kérte, hogy mesélje el, mit tervez, de nem ő nem volt hajlandó addig beszélni, míg a tízórára rendelt zónapörköltje nem fogyott el. Sőt, arra is hiába kérte, ne fogyasszon italt, mert autózónak tilos alkoholt inni, eltekintve attól, hogy ha szonda kimutatja, és haza kell menniük, nehogy az árokban kössenek ki.

- Tudod, hogy nekem nem árt egy korsó sör, addig még az is kipárolog. Sietnünk kell, hogy ebédszünet előtt mindent elintézhessünk. Lényeges, hogy mind a hármat, akik hamisan vallottak, lecsukatjuk! Utána te a feleségem leszel, és a kislányunkat is átíratjuk a nevemre, hiszen tőlem származik, ezért az igazi apja nevét viselheti.

- Először is, most még csak tizenegy óra, így van időnk. Átszaladunk autóval az AB bizottsághoz.

- Oda miért?

- Azért, mert ott az irattárban megtalálható, hogy te két héttel az esküvőd előtt AB-re jelentkezted; tehát állapotos voltál az esküvőtök idején. A Bizottság a kérésedet elutasította. Vagyis azért mentél férjhez ahhoz, akit nem szerettél, hogy születendő gyerekednek nevet szerezz, ne legyen törvénytelen. Ez bizonyíték, hogy a kislány nem az ő gyermeke.

- Ez jó. Aztán?

- Utána rohanunk a kórházba, ahol megszületett. Ott igazoltatjuk a születés idejét, s azt, hogy koraszülött, és annak ellenére az átlagot meghaladó súllyal látta meg a napvilágot.

- Valóban, még tréfált is velem a főorvos, hogy az ilyen, első gyereknél meglehetősen gyakori.

- Ott is kérünk egy nyilatkozatot. - Aztán rohanunk a közjegyzőhöz.

- Oda miért?

- Végrendelkezni akarok.

- Végrendelkezni? - de miért?

- Tudod, hogy elhunyt nagybátyámtól örököltem Füreden egy háromszobás villát; természetesen úgy akarom, hogy azt majd az én kislányom örökölje.

- De hiszen mi még fiatalok vagyunk.

- Kislányunknak, míg más a neve, - mindenkit érhet baleset - ezért csak úgy örökölhet, ha van végrendelet.

- Ne kísértsd a sorsot!

- Hidd el, hogy így jobb; ez is bizonyíték lehet a bíróságnál.

Már távozni akart az idős közjegyző, amikor odaértek, aki távoli rokona volt Bélának.

- Kelemen bácsi, csak pár soros lesz a végrendelet... Tedd meg a kedvemért! Ma még haza kell utaznunk.

- Jól van, megteszem. - Irénke! - szólta a titkárnőjének, - üljön az írógéphez, és a szokott példányszámban írja a végrendeletet. - Diktáld!

Béla diktálni kezdte a leírandó szöveget.

- Én, Gábos Béla, aki születtem Tordátfalván, Udvarhely vármegyében, 1929. január hó másodikán, apám neve Gábos Zsigmond, anyám: Sükösdy Veronika, esetleg bekövetkezhető halálom esetén megfontolva, ép elmével, az alábbiakban végrendelkezem:

1.) Minden ingó, és ingatlan vagyonomat a házasságon kívül született kislányomra, aki Budapesten, a szülészeti klinikán, ezerkilencszázötven, október hó huszonegyedikén született, és a születési anyakönyvben Seres Krisztina néven van bejegyezve; anyja neve: Seres Antalné, Szabó Beáta, - örökölje.

2.) Kijelentem, hogy anyjával már egyetemi tanulmányaink idején hosszasan, több mint két évig úgy éltünk együtt, mint férj és feleség, csak szegénységünk, állástalanságom miatt nem esküdhettünk meg az anyakönyvvezető előtt. Ez volt oka annak, hogy máshoz volt kénytelen feleségül venni.

3.) Annak igazolására, hogy az valóban az én gyermekem, csatolom az AB Bizottság elutasító határozatát; a Szülészeti Klinika igazolását, hogy a kislány koraszülött, hamarabb, mint hét hónappal az esküvő előtt született, és a főorvos nyilatkozatát arról, hogy születésekor néhány deka híján elérte a négy kilót, ami koraszülöttnél lehetetlen.

- Gondolom, Kelemen Bácsi, hogy ez elegendő? - Szeretném, ha egy másolatot nekünk is adnál; az eredetit pedig itt letétbe helyezük.

- Ennek semmi akadálya... Itt a helyettesem, és a titkárnőm, mint tanúk, láttamozzák.

- Fogadd érte hálás köszönetünket.

XIV

A közjegyzőtől visszatértek a vendéglőbe, megebédeltek. Aztán Béla részletesen beszámolt mindenről; természetesen magának sört kért, hiába intette őt Beáta.

- Mondtam már Neked, hogy Füreden örökölten egy kis házat, azaz nem is olyan kicsikét, nem vékonyfalú, nyaralásnak épült, hanem egy szép, három-szoba összkomfortos családi házat, ráadásul a legszebb helyen, a strand közelében van.

Aztán ingóságom, bútorom is van, azt te is jól ismered. Természetes, hogy ezt az én kislányomnak kell örökölni halálom esetén. Ezt a végrendeletem biztosítja... az is természetes, hogy most, mivel szabad lettél, a lehető legrövidebb idő múlva megesküszünk, feleségem leszel, és a kislányunkat átíratjuk az én nevemre, hiszen én vagyok az apja!

- Képzelem, hogy milyen dühös lesz Tónika, mikor ezt megtudja!

- Ez még csak a kezdet... Be fogom bizonyítani, hogy a tanúi hamis-tanúk! Egyiknek a felesége a te komornád, aki mindig veled van. Az bizonyítani fogja, hogy te sohasem jártál a holtágra, a füzesbe fürödni! El tudom képzelni a férjét, aki a gazdaság sajtimestere, mit kap majd a feleségétől, mikor megtudja, hogy mi történt. Ráadásul a férje a jelzett időben nem volt ott; tíz napig velem volt Kisbéren, ahol a tyúktenyésztést tanulmányoztuk, és megvásároltuk az épület dokumentációit. Az okmányokat, mint tanú, ő is aláírta ott.

- Nahát, ez igazán remek!

- A másik, amelyik téged Kicsikémnek szólított, csak egy hónappal később lett a gazdaság alkalmazottja. A jelzett időben még a szüleinél, Veszprémben tartózkodott. Kétségtelen, hogy ezeket Seres megvesztegette, ezért hamistanúzásra való rábírás rábizonyítható, annál is inkább, mert akkor még ő sem tartózkodott otthon, kéthetes vezetőképző tanfolyamon volt a fővárosban.

- Aranyos vagy, Béla... Ezzel aztán igazán visszafizethetünk neki!

Késő délután indultak hazafelé. Boldogok voltak, hogy jól áll a helyzet. Nem sokat beszéltek útközben. Kényelmes és lassú tempóban haladtak hazafelé. Nem is volt nagy forgalom az úton. Már Ceglédet is elhagyták, közeledtek ahhoz, hogy az Állami Gazdaság felé vezető bekötőútra beforduljanak, amikor látták, hogy egy nagy teherautó örült tempóban közeledik. Világosan kivehető volt, hogy a vezetője alaposan felönthetett a garatra, mert ide-oda cikázva közeledett. Béla próbált védekezni, hogy az összeütközést elkerülje, egészen az útpadkáig kiment, de minden hiába volt, mert az derékon kapva kocsi-jukat, egy útszéli eperfához vágta. Látva, hogy mi történt, még nagyobb sebességre kapcsolva száguldott tovább, cserbenhagyva az áldozatait.

Néhány perc múlva egy kisautó jött ugyanabból az irányból, az Állami Gazdaság főagronómusa: Hegyi Dénes vezette, aki a fővárosban egy értekezleten vett részt, s most hazafelé tartott.

Ő is csak nagy nehézséggel tudott kitérni az ámokfutó teherautó útjából. Látna a szerencsétlenséget, lefékezett. A kocsihoz sietett, első pillanatra látta, hogy mindkét utasa meghalt. Azonnal felismerte, hogy egyikük a főnök felesége, az ő unokahúga: Beáta, a másik a gazdaság jogásza, Gábos Béla. Tudta, hogy bírósági tárgyaláson voltak a fővárosban.

Szeméből kicsordult a könny, hiszen az asszony a testvérének a lánya volt, s őket nagyon szerette. Törte a fejét, hogy most mitévő legyen? Valahogy értesíteni kellene a rendőrséget. Eszébe jutott, hogy nyilván jön a hosszadalmas hivatalos vizsgálat, lehetnek náluk olyan iratok, amihez a hatóságoknak semmi köze. Ezért a férfi zsebéből minden iratot kiemelt, majd a húga kistáskájából is, csak a személyi igazolványukat hagyta náluk.

Alig végzett ezzel, mikor látta, hogy egy nagy autó közeledik; érdekes véletlen, hogy az éppen rendőrségi kocsi.

Elmondta, mit tapasztalt, és azt is, hogy kik az áldozatok, éppen az ő rokonai.

Sajnálkozott, hogy ő ijedtében a gázoló teherautó rendszámát nem jegyezte meg, mert az azonnal elrobogott, még ő is alig tudott előle kitérni!

- Már megvan a gázoló, közölte a rendőr; nem messze a falutól, örült sebességgel haladó autót feltartóztattuk, igazoltattuk a kocsija állapota mutatta, hogy valami történt. A szonda pedig kimutatta, hogy az illető alaposan beszszelt. Most aztán lesz alkalma, hogy kijózanodjon!

Elvégezték a szokásos vizsgálatot, az agronómus hazamehetett. Hazaérve beszámolt a feleségének a történetekről. Egy ideig sírtak, megsiratták a szeretett rokont, különösen a kis árván maradt csecsemőt sajnálták.

Később áttanulmányozták az iratokat, melyeket kivettek a rokon zsebéből, és azokat magukkal hozták. Néhány közömbös levél után kézbekerült a végrendelet másolat, valamint a mellékletek a közjegyző által hitelesített másolatai is. Kezdetben nem értették, hogy mi szükségük lehetett az AB elutasító határozatára, a klinika- és a főorvos által kiállított iratokra. Végre Anna néni, a felesége gondolt a valószínű megoldásra.

- Már sejtem. Ma volt a tárgyalás, azért voltak Pesten; bizonyos, hogy a Beáta hibájából bontották fel a házasságot, és a kislányt az apának ítélték. Az lehetett a szándékuk, hogy azt visszaperlik.

- Igazad van. Én mindig sejtettem, hogy az csak a Béla gyereke lehetett. Ez végrendelet ennek a bizonyítéka.

- Én csak azt a kis aranyos babát sajnálom; mi lesz vele? Ott nem kap soha szeretetet, pláne, ha a jelenlegi apa megtudja, hogy valóságban nem is az övé.

- Vegyük magunkhoz, nekünk úgyszincs gyerekünk, egyébként is, a mi rokonunk.

- Erre én is gondoltam. Az biztos, hogy Seres szívesen belemegy, hogy nálunk legyen dajkaságban, mert így nem lesz vele gondja. Perelhetnénk is az okmányok alapján, aztán mi örökbe fogadnánk. Azonban szerintem ez még nem elég, hogy a bíróság ezek alapján kedvező ítéletet hozzon.

- Akkor is, mi neveljük, a mi lányunk lesz, és a végén örököl a hivatalos apjától.

- Ha ugyan annak, még akkor is lesz valamije... Én nagyon sokat látok, annak még cifra vége lesz. Eltesszük ezeket az iratokat, megőrizzük, és amikor szükség lesz azokra, mindig rendelkezésünkre állnak.

- Ez lesz a legjobb. Holnap szólunk Seresnek, hogy vállaljuk a dajkaságot, mivel mi rokonai vagyunk. Biztos, hogy örömmel megadja majd a beleegyezését, hiszen utána nem lesz vele gondja.

XV

Berci tavaszi szünetre leutazott a dédanyjához, Pásztóra. Eléje állva, első dolga az volt, hogy elmondja a gondolatait:

- Valójában eddig is te voltál az anyám, s tudom, hogy ezután is az maradsz. Én az édesanyámat is nagyon szerettem. Egyedül csak ez az utolsó tette nem tetszett nekem, de ezt is megértettem, mikor átolvastam a hozzám intézett levelét, és az iratait.

Ő engem - habár fiatal vagyok, férfinek nézett, és úgy beszélt velem. Megfogadtam, hogy valóban férfi leszek; kötelez az anya iránt érzett szeretet. Kért, hogy én legyek a közbenjáró, hogy te is megértsd, és megbocsásd neki, amit tett, s - szerintem - amit helytelenül cselekedett. Átadom neked a hozzám intézett levelet, és az írásait, olvasd át te is.

A dédanya végigolvasta a levelet, aztán a vaskos kéziratot, mindvégig hallgatott, egy szót sem szólt.

- Elovastam, és teljesen igazat adok neked. Az a véleményem, hogy anyádnak nem ez lett volna a helyes megoldás. Átadtam neki a dédapád kis pisztolyát. Megértem: akkor, amikor az a pimasz rárontott, nem tudta használni, de ha használhatta volna később, és abban biztos vagyok, hogy még a bíróság sem büntette volna meg, ha bárhol lelövi, mint egy veszett kutyát...

- Azonban most kár ezen vitázni. Megtörtént, azon már lehet változtatni. Most pedig megvacsorázunk, és utána döntünk, hogy most mi a teendőnk, mert természetes, hogy valamit tennünk kell, és teszünk is!

Még az asztalnál ültek, amikor befutott a dédanyja nyugdíjas bátyja, a volt egyetemi tanár.

- Sajnos, későn kaptam az értesítést, így a temetésen nem lehettem jelen. Félig érthető, félig érthetetlen tragédia.

- Mi vacsora előtt és alatt is sokat vitáztunk a dédunokámmal; határozottan sok dologban megegyezik a véleményünk. Unokámnak az a célja, hogy író lesz; ő azt mondja, hogy már férfi; lehet, de pár év múlva biztosan az lesz. Hogy miért? Itt a lányom, helyesebben elhalt unokám levele, olvasd át azokat figyelmesen, és akkor te is megérted az elhatározását.

Aztán csendben várakoztak mindaddig, amíg ő is végzett az átolvasással. Aztán ő kezdett beszélni:

- Azt ti nem tudhatjátok, hogy az illető, akiről szó van, valaha az én tanítványom volt az egyetemen.

Már akkor sokat hallottam róla. Igaz, hogy a tanulóársai között testileg ő volt a legfejlettebb, és az állítólagos szabadságuktól megkótyagosodott leánykák bolondultak érte; amit az lelkiismeret-furdalás nélkül, teljes mértékben ki is használt.

Aztán jött a kis húgocskám: Eta esete, ami kötelezett, hogy én is tegyek valamit. Az egyetemen engem rendkívül szerettek a tanítványaim. Levélben fordultam valamennyihez, akinek megtudtam a címét...

Azok örömmel válaszoltak a kérdéseimre, még egészen bizalmas dolgokról is beszámoltak, csak arra kértek, hogy a nevüket ne áruljam el.

Ezt természetesen megígértem. Nézzétek ezt a köteg levelet, valamennyi tőlük van. Holnap ti is áttanulmányozhatjátok, de az adott szavam titeket is kötelez.

- Az természetes.

- Kis fiam! A te tervedet helyeslem, már csak azért is, mert már, amit most tudunk a levelekből azzal is sokat árthatnánk annak az alaknak, de szerintem is az nagyon kevés volna, mert meg kell semmisíteni.

Igazad van, az író toll az egyik legveszedelmesebb fegyver, sok ezren, milliók olvashatják azt. Az író joga, hogy szereplői nevét megválaszthatja, de úgy, hogy sokan, de biztos, hogy az illető magára ismerhessen. Annál nincs nagyobb büntetés, mint a társadalom megvetése. Viszont arra is jó, hogy fokozza a felsőbbtség éberségét, és az kidobja a salakot sorai közül.

- Megtörténhet, hogy a sajtó útján elkövetett rágalmozás címén eljárást indít.

- Az volna a legideálisabb, mert akkor bizonyíthatunk, már is van anyag, de ezután is gyűjtünk még.

- Eddig is figyeltem az előmeneteledet, és mint tanár, érték is hozzá; megállapíthatom, hogy tehetséges vagy, megvalósíthatod a célkitűzésedet. Amit anyád leírt, az valóban egy kész regény, csak át kell dolgozni, kiegészíteni. Mindjárt ne ilyen hosszabb témával kezd; rövidebb írásokat, verseket, novellákat, rövid elbeszéléseket íj. Azt csak bízd majd rám, hogy azok nyomtatásban megjelenjenek. Jól ismerem a kritikusokat is, a kiadókat.

Csak arra vigyázz, hogy amit kiadásra szántál, az olyan legyen, amit magad is hibátlannak tartasz... Ezt a munkát már tanulóként megkezdheted. Előnye, ha végzel az egyetemen, a neved ismert lesz. A írói berkekbe soha se volt könnyű bejutni. Segítek, hogy előtted biztosított legyen az út.

- Úgy röviden: mit tartalmaznak ezek a magaddal hozott levelek?

- Valamennyien elismerik, hogy volt dolguk azzal a pasassal. Nem számoltam meg, de biztos, hogy a húszat is meghaladja azoknak a száma, akiknek miatta abortuszra kellett jelentkezni. Azt már megszámláltam, hogy tizenöten kaptak tőle nemi-bajjt. Mivel természetesen szégyenkeztek orvosnál jelentkezni, többnek közülük soha nem lehet gyereke.

Azt ti is tudjátok, hogy az abortusz is eléggé veszélyes, különösen az első, ennek is gyakori következménye a magtalanság, ami majdnem teljesen kizárja, hogy valaha is boldog házasságot köthetnek. Ez gyakori ok arra, hogy a házasságuk később felbomlik. Már két esetet tudok, ami fiatal asszonyokkal történt: a férjük őket félholtra verte, a vele való kapcsolat miatt.

- Szép munkát végeztél, bátyám. Ezzel igazán elő tudod segíteni az írói munkáját. Igaz, annak jogában áll költött nevekkal bár, de a tökéletes igazságot megírni. A történet maga, minden esetben megtörtént, tehát hiteles, sőt, hasonló is ehhez hasonló is gyakori lehet.

Azt elárulhatom, hogy én sem aludtam nyugodtan az elmúlt évek alatt; nekem már hat olyan tanúm is van, akik készséggel vallanak akár a bíróság előtt is. Bízd csak rám! Én gondoskodom arról, hogy amikor a könyv megjelenik, a bűnös önmagára ismerjen, sőt, rágalmozás címén a bírósághoz forduljon.

- Látom, hogy neked sem kell a szomszédba menni egy kis ravaszágért.

- Sőt, még nem is mondtam el mindent... Egy barátnőmnek a fia ott van állásban: agronómus. Ő is kérelmemre nyomozott, és most is nyomoz. Így biztosan tudom, hogy a bírósági ítéletek folytán, három gyerek után kell tartásdíjat fizetnie; az pedig a fizetésének ötven százalékát jelenti.

A gazdaság alkalmazottjai közül is már többnek lett gyereke tőle, ők nem perelhetik tartásdíjért, viszont zsarolják, ami a többszörösét teszi ki a megmaradt fizetésének. Ezt csak a közös vagyonból tudja pótolni. Vallomásra nehéz bírni ezeket, mert féltik a jó állásukat. Egy biztos, hogy előbb-utóbb kitöri a nyakát.

- Tehát abban állapotunk meg, hogy mi ketten, továbbra is gyűjtjük az anyagot. Nem baj, hogy Bercinek már néhány évre van szüksége, amíg megírhatja a munkáját. Az a léha alak ma még nagy tekintély, de mennél magasabbról esik valaki alá, annál jobban megüti magát.

- Azzal az írásával még más célt is szolgálhat: megmutathatja, hogy mire vezet az, ha a jó törvényt nem helyesen, szellemének megfelelően magyarázzák a társadalomnak azt, hogy az ilyen férgeket ki kell irtani a soraiból.

- Várjatok csak! Mesélek még valamit, ami titeket is érdekel. Azt nem bánom, ha majd ezt is beveszed a könyvedbe: természetesen az én nevem helyett is mást kell használnod.

Ti is tudjátok, hogy öt gyerekem, és tíz unokám van. Azt is, hogy én a nyugdíjas éveimet a Balaton mellett egy elég tágas lakásban töltöm. Természetes, hogy gyermekeim, unokáim különösen a nyári időszakban gyakran felkeresnek. Mindez nagy öröm nekem, de nem erről akarok beszélni... ezt ők úgy mondják, hogy ők már felnőttek. Én nem azt vallom. Saját tapasztalatból tudom, hogy az ifjúság éppen ebben az életkorban követi el a sokszor jóvátehetetlen szamárságot, vagy mondjuk ki szebben: meggondolatlanságot, könnyelműséget... Mindezt bizonyítom is. Már említettem, hogy a gyerekekből már öten már túljutottak a húsz éven. Ezért természetes, hogy mindannyiuknak menyasszonya, illetve vőlegénye van. Értethető, hogy ezt be kell mutatni a nagypapának is; legalább pár nap együtt ünnepelhetnek.

Ez még rendben van, nem hiba, sőt, szerintünk még az sem, hogy én csak egy szobát, a nagyszobát bocsáthatom rendelkezésükre alvás céljából, mivel a kis-szobát én használom.

Tehát egy szobában alszanak. Az lehet, hogy külön helyen fekszenek le, de megfigyeltem, hogy egy helyen ébrednek. Azt, hogyan töltik az éjszakát, nem tudhatom, de egy bizonyos, hogy távozásuk tán mindig több gumióvszert és infecundint találok, már raktáram van azokból.

- Ez akkor is előfordult, ha a szülei is ott voltak.

- Ha menyasszony-vőlegény, akkor összeházasodnak? - ez a legnagyobb tévedés... a legidősebbnek, Zolinak már az ötödik menyasszonyát is megismerhettem, de a többi is bemutatott már menyasszonyaként kettőt-hármat; elhiheted, hogy manapság sem szokás a szeretőt feleségül venni.

Abban nem kételkedem, hogy pillanatnyilag abba szerelmesek, de tudom, hogy egy még csinosabb boka, nagyot változtat a dolgon.

- Te is voltál fiatal.

- Pontosán azért tudom, mert abban a korban én is több mint hússzor voltam szerelmes, mégpedig halálosan! A különbség csak annyi, hogy én nem aludtam egy szobában, egy ágyban azokkal, és végül feleségül vettem a huszonegyediket. Még mindig elég korán; született öt gyermekünk, és ma is vagyok olyan erőben, mint a legtöbb fiatal. Sőt, még ma is jobban megnézem a partneremet, mert nekem egyik sem tetszett meg különösebben; de arra a célra, amire használják, megfelel.

- Csak nem azt akarod mondani...

- De, pontosan azt! Csak az a hiba, hogy én úgynevezett régimódi nyugdíjas vagyok, és óvszerekre a nyugdíjból nem telik. Ezért csak jól megfigyelem, értékelem a jól szemléltető bemutatott részeket... Meg aztán szégyellném is azt, amit ők nem tartanak szégyenletesnek.

- Hát, kedves bátyám, én alaposan megmosnám az ilyen unokáknak a fejét.

- Nagyon helytelen volna... Én is, te is, más korban születünk. A mi gyermekeink már egészen másképp gondolkoznak. Én nem is szóltam bele soha a dolgukba.

Az igaz, hogy még mindig meghallgatják, sőt, ki is kéri a véleményemet, de aztán tesznek a saját fejük szerint. Természetesen sokszor megbánják, hogy nem hallgattak rám. Az unokák már egészen mások; ha valamit mondok, azt a mai ifjúságot jelző gúnyos mosollyal hallgatják, melyből az olvasható ki: beszélj, beszélj, vén bolond, hol vagy te a mai modern gondolkodástól? Begyepesedett, ósdi, maradi vagy, gondolkodásod kispolgári csökevény! Még csak nem is hibáztathatók, így nevelték őket. Majd hosszú évek múlva jönnek rá, hogy a legtöbb öreg tudása még akkor is, ha nem törődött sokat az önképzéssel, olyan, hogy azt csak évtizedek múltával érhetik utol.

XVI

Telt az idő, Telekes Albert elvégezte az iskolai tanulmányait, mégpedig kitűnő eredménnyel. A dédanyja és a nagybátyja tanácsát követte, de még inkább az hajszolta, hogy anyja óhajára neki kötelezettségei vannak, azt teljesítenie kell. A nagybácsi megmutatta neki a követendő utat.

Először, ami legtermészetesebb ebben a korban, amit minden diák megkísérel: szerelmes verseket írt. Neki nem volt leánykája, mint a legtöbb társának, ő képzeletből alkotta meg az első versét.

A lapokat, folyóiratokat rendszeresen áttanulmányozta, és nagy meglepetéssel állapította meg, hogy ez a műfaj, a szerelmes vers teljesen kivesézett, legalább is, amit ezen a címen jelentetnek meg, az nem fedti ezt a fogalmat.

Semmiben sem hasonlítanak régi koszorús költőink szerelmi lírájához.

Az egész nem, mint szóhalmaz, melyeknek legalább a fele még az értelmező szótárban sem található meg, minden írásjel nélkül, bármilyen hosszú, egyetlen mondat; cél, értelem, tartalom nélkül.

Aztán valaki akad, aki megmagyarázza, hogy ez a vers milyen nagy magasztos gondolatokat rejt magában. Szerinte a versnek olyannak kell lennie, hogy azt mindenki első olvasásra megértse, az egész olvasótábor a legkisebektől a tipegő aggastyánig megismerje, sokan meg is tanulják, szavalják.

Azon csodálkoznak, hogy a nyomtatásban megjelent verseskötetek évekig porosodnak a könyvtárosok polcain, senkinek még csak eszébe sem jut, hogy azt megvásárolja; míg végre, a felsőbbség szétesztja az ország különböző vidékeinek könyvtáraiba, ahol azonban csak a statisztikát javítják.

Az, hogy valaki kölcsönöznél, olvasás céljából talán elő sem fordul; évtizedek múlva is tiszták és sértetlenek maradnak.

A világirodalom magyarra fordított remekműveit is rendszeresen tanulmányozta, és szívesen felfigyelt rá, hogy azok alak, forma, külalak, tartalom tekintetében kitűnően, érthetően vannak alkotva.

Azt sem félt leírni, hogy az ő képzelt ideáljának selymesen csillogó aranyhaja, égető, perzselő tüzes fekete szemei, s minden szépítőszert nélkül is égő piros csókra termett szája van, és, ha mosolyog, az arca mindkét oldalán ravasz kis gödröcskék láthatók, s ha valakire rámosolyog, abban megmozdul a vér.

A pontot, vesszőt, a pontosvesszőt és a többi írásjelet úgy használta, hogy azt, amit írt, kizárólag csak egyféleképpen lehessen érteni, azt magyarázni, félreérteni ne lehessen. Azt hamar belátta, hogy ő képtelen a mai modern-lírához hasonló, képtelen, és értelmetlen, írásjelek nélküli szóalmazatokat összehozni; ő csak azt, és úgy tudta papírra vetni, amit az ő műzsája, a képzelt ideál sugalmazott neki. Az olvasónak nem kellett azon gondolkodni, hogy az miért vers?

S hogy miért szép? Hogy miért szükséges, hogy mindazt, ami abban írva van, ne kelljen legalább két irodalmi kritikuskak megérteni és magyarázni!

A halhatatlan hírnevet szerzett íróinktól szerzett tudomást, a modern kor nagyjaitól ellesett alkotókészséget, s a műzsája által sugallt esztét egyésítette; remekül értett a szójátékokhoz, színezéshez, a sokatmondó rövid mondatok alkalmazásához.

Lírája érthető, fülbemászó, csillogó, mindenki által azonnal megérthető, gyönyörködtető volt.

Egyelőre csak magának írt, mások előtt titkolta, míg aztán a nagybátyja egyszer számon kérte az ígérését. Pirulva nyújtotta át neki a kötetnyi vastag gyűjteményét; szégyenkezve figyelte, amíg végigolvasta, tanulmányozta.

De csillogni kezdett a szeme, amikor a nagybátyja a véleményét szavakba foglalta:

- Nos, Fiam, most látni fogsz csodát! Hasonlókat írhatsz, kell is, de most fogj hozzá a próza-íráshoz!

A füzetet nem adta vissza, magával vitte. Elcsodálkozott, mikor az első könyve nyomtatásban, mégpedig nagy példányszámban megjelent. Még jobban csodálkozott, mikor a megjelenés után napok alatt elfogyott, és nyomtatni kezdték a második kiadást. Nagybácsija beváltotta az ígérését. Amit ezek után írt, mind könnyen kiadóra talált. Az biztatta továbbra:

- Most pedig írd novellákat, kis történeteket, apró elbeszéléseket, néhány-perces rövid olvasnivalókat. Hűen, úgy, ahogy megtörténnek az események. Itt vannak ezek a címek; valamennyi szerkesztő, vagy könyvkiadó-vezetők címei. Meglátod, hogy bármelyik írásodat bármelyik azonnal közölni fogja, ha beküldöd nekik. Aztán jöhet az a megbeszélés NAGYREGÉNY!

Amikor a fiú befejezte tanulmányait, már a neve közismert volt. Csodálkozott, hogy ő, aki addig legfeljebb, havonta ha kapott egy-egy levelet, most naponta tömegével érkeztek címére: levelet, találkozót, vagy legalább egy aláírást, autogramot kértek tőle. A legtöbb levél fiatal kislányoktól érkezett; nagyon sok közülük még a fényképét is beletette; már egész nagy fényképgyűjteményt állított össze.

Prózaí írásai is mind, egymás után megjelentek. Természetesen a kritikusok is megtették az észrevételeiket. Igaz, hivatásukhoz híven ugyan elismerték, hogy az író tud valamit, és amit ír, abban valóban találhatók jó gondolatok is, azonban bőven akad egyik-másikban több hiányosság. Kevésnek tartották a személyleírást, részletes jellemzést, ami majdnem teljesen hiányzik, az emberek lélek-elemzése.

Ezekre a nagybátyja tanácsára nem felelt.

Aztán egyszer a televízió riportere sarokba szorította őt. Ekkor aztán, bár röviden, de felelt a feladott kérdésekre.

- Hogy miért nincs részletes személyleírás a szereplőimről? Ezt egyszerűen magyarázom.

Ha én egy regényt olvasok, a főhősnőt mindig olyannak képzelem el, amilyen nekem tetszik, nem pedig úgy, mint azt az író leírja...

Gondolom, hogy ezzel így van a legtöbb olvasó is. Mint például: minnek erőszakoljak valakinek olyat, akinek a szőke és kékszemű nő tetszik, egy fekete, tüzes szeműt. A többi szereplőt is olyannak látja, amilyennel ő már életében találkozott.

Amikor a jellemzést említette a riporter, így felelt:

- Hogy milyen valakinek a jelleme, azt a beszéde és a tettei mutatják meg, nem pedig a leírás. Zsugori, erőszakos, szelíd, engedékeny és más hasonló emberrel is sokkal találkozik az olvasó az élete folyamán; ezek szolgálnak neki mintául, mikor a szereplőimet megismeri.

- Azonban azt csak elismeri, hogy a lélek elemzésére szükség van?

- Erre egy példát mondok: Este a ligeten jöttem át. Találkoztam egy nálam sokkal, testesebb alakkal. Úgy látszott, hogy az illető engem prédának tekintett, mert azzal állta el az utamat:

- „Apuskám! Ide azt a pénztárcát! Különben számíthatsz arra, hogy laposra verlek.” Bevallom, hogy eszembe se jutott a lélekelemzés, hanem úgy képen töröltem, hogy rögtön kiköpte két fogát...

Aztán hazamenet gondoltam csak arra, hogy ez önbíráskodás, amihez nem volt jogom.

Azt is bevallom, hogy utólag sem bántam meg, szilárdan hiszem, hogy az olvasóim nagyobb hányada is hasonlóan járt volna el. Elhíheti nekem, hogy az érzelmek, indulatok, az esetek többségében nem az eredmény előtt, hanem csak utólag jelentkeznek. Az olvasó is mindig tisztában van azzal, hogy hasonló helyzetben mit szoktak cselekedni az emberek. Az élet elegendő példát szolgáltat nekik.

Tudom, hogy íróársaim némelyike hosszú oldalakon tárgyalja a szereplő keblében-dúló viharokat, de bizonyos, hogy azt az olvasók fele-része sem olvassa el, hanem a sűrűn írt sorokat egyszerűen átugorja.

A TV riportere ezek után arra volt kíváncsi, hogy ki az a tündéri szépség, akihez azt a vers-sorozatát írtam.

Az irodalom-történetnek tudnia kell, hogy ki volt a költő, az író múzsája? Eme nehéz kérdés elől úgy tért ki, hogy most dolgozik egy terjedelmesebb regényen, abban szó lesz erről is. Arról az írásról pedig csak annyit árult el, hogy a címe ez lesz:

ÍGY TÖRTÉNT!

Nem is gondolta, hogy ezzel milyen reklámot csinált a valóban csak később megjelenő regényének.

XVII

Könyvei egymás után jelentek meg, némelyik második- és harmadik kiadásban is. Ez azzal járt, hogy a névalírása tökéletesedett, azaz olvashatatlanná változott. Akinek autogramot adott, azok tudták, hogy kié az, és büszkék voltak rá. Egyiknek-másiknak egész sorozata volt már az aláírásaiból. Szívesen tett eleget a kérésüknek; tetszett neki a sok szép fiatal csitri; kissé hízelgett a rajongásuk, szívesen elbeszélgetett, tréfált velük, de egyelőre többre nem gondolt. Előbb eleget tesz a kötelezettségének, majd utána választ közölük, ami nem is lesz nehéz, mert elég nagy a választék.

Egyszer egy egyetemi rendezvényre ment el az egyik napilap megbízásából, mint riporter. Az ilyen rendezvényeken mindig szívesen vett részt, mint laptudósító; tudta, hogy ott sok a hozzá hasonló-korú fiatal.

Az egyetem húsz, huszonnégy éves hallgatói között pedig százzámra akad szép- és csinos lány, akiket már csak nézni is szívesen teszi az ember. Viszont mindig sajnálkozva nézte a másik nemet, mert azok hiába viseltek hosszú hajtat és körszakállt, nehezen lehetett férfinek látni őket. A lányokkal

összehasonlítva, csenevészeknek látszottak. Magasságuk a múlthoz viszonyítva ugyan nagyobb, mégis vékonydongájúak, beesett mellűek, puhahúsúak. Annak ellenére, hogy fiatalok, magasodik a homlokuk, kopaszodók. Messziről leolvasható róluk, hogy napi programjukból hiányzik a torna, valamilyen sport.

Ezt a felsőség már észrevette, és az iskolákban ezért emelte a testnevelési órák számát. Az azonban nem elég, hogy érvényt érhessünk el, ahhoz az volna szükséges, hogy megszerettessük a sportot. Ez nagyrészt újságírói feladat is. Már eddig is olyan szereplőket népszerűsített a könyveiben, amelyek kiemelik, hogy milyen egy igazi férfi; ezután fokozottabban erre törekszik.

Ilyen gondolatok váltakoztak elméjében, mikor a rendezvényen megjelent, de csakhamar másra kellett gondolnia, mert a jelenlévők észrevették, felismerték a már hírnevet szerzett író, és pillanatok alatt egész gyűrű vette körül, hogy aláírását megszerezzék. Szívesen tett eleget a kérésnek, de a jelentkezők száma nem fogyott. Nevetve védekezett:

- Lányok! Szánjatok meg! Írógörcsöt kap a kezem!

- De azért még egy aláírást nekem is ad. Az előző társaimnak mind volt már, és mégis kértek, nekem pedig még nincs!

Berci csodálkozva nézte a nála jól fél fejjel alacsonyabb, eddig szerényen hátra húzódó szőke kislányt, akinek koromfekete szeméből csak úgy sugárzott az őszinte kérés.

- Magának, feketeszemű szőkeség, akár tízszer is leírom a nevem, hogy a többit utolérje! De csak úgy, ha előbb elárulja nekem a nevét.

- Jó, ha megelégszik annyival, ha csak arra kíváncsi: Krisztina a nevem. A magáét én már úgy is tudom, hogy: Berci!

- Tévedés! Nézze! Mindenütt úgy írtam a nevem, hogy Elekes Albert.

- ...és az sértés, ha én arra kérem, hogy nekem úgy írja, hogy Berci?

Az összejövetel táncmulatsággal végződött. Berci, - habár csak ritkán szokott táncolni, - most a kis aranyhajút táncra kérte. Rájött táncközben, hogy a tánc nem is olyan rossz dolog. Valami érdekes érzés volt, hogy azt a csinos kis fruskát félig a karjai között érezhette.

A jelenlévők tisztelték, a jelenlévő fiúk is, ezért a táncosnőjét nem kérték el a tánc végéig. Berci a következő táncosoknál, - hogy ne legyen feltűnő, a csinosabb lányok közül többet is felkért táncra, de mindegyiküket csak rövid ideig, azzal mentve magát, hogy mindegyikükkel szeretne forogni. Úgy intézte, hogy a végén Krisztina közelébe kerüljön, és amikor indulni készült hazafelé, megkérte, hogy hazakísérhesse.

Elindultak kettesben.

Berci sok mindenről szeretett volna vele beszélni, de sajnos, Krisztina a közelben lakott. Annyit azonban elért, hogy a kislány elárulta a napi programját; ő joggal gondolhatott arra: azért, hogy máskor is találkozzanak.

Valóban aztán gyakran találkoztak. Bercinek mindig azon a tájon akadt dolga, amerre Krisztina járt.

Ismerősei irigykedtek, ugratták, ő közömbösen fogadta, de csak látszólag, mert a valóságban örült, hogy a híres íróval együtt lehet, együtt emlegetik a nevüket. Azt, hogy szerelmes lett belé, önmagának már a kezdetben bevallotta.

A nála csak alig néhány évvel idősebb fiú szerelemről ugyan soha sem beszélt, de ő látta és érezte, hogy ő sem közömbös neki.

Már hetek óta tartottak a közös séták, hiányzott volna, ha csak egy nap is elmaradna. Mindketten boldognak érezte magát, de a fiú még mindig nem nyilatkozott.

Ez Krisztinát nagyon elkeserítette.

A legutolsó találkozáskor közölte Bercivel, hogy a tavaszi szünetre rokonaihoz, Dénes bácsiékhoz utazik, ezért tíz napig nem találkozhatnak.

Abban bízott, hogy ezt a fiú arra használja fel, hogy bevallja: szereti őt. Nem történt meg. Ekkor arra az elhatározásra jutott, hogy majd a visszatérte után, ő vall neki szerelmet.

XVIII

Berci közben elkészült a nagy regényével, már csak a befejezés volt hátra. Ezt a dédanyjával és a nagybácsival úgy beszéltek meg, hogy azt ő rendezze, és talán nagy részben ő is játssza le; az úgy lesz hatásos. Néhány adat ehhez még hiányzott. Kapóra jött, hogy egy ismerős családhoz volt hivatalos vacsorára. A házigazda vacsora után poharazgatás közben egy érdekes esetet mesélt el. A történetet így kezdte:

- Még csak beosztott voltam az öreg főnököm mellett, a közjegyzői irodában, - lehet annak vagy huszonöt éve is, - hogy egy különös fiatal pár jelent meg.

Már munka után voltunk, haza akartunk menni, mikor beléptek. A férfi az öregnek távoli rokona volt, aki megkérte a főnökömet, hogy kivételesen intézze el az ügyüket, mert nekik még azon a napon haza kell térjenek a Tisza melletti Állami Gazdaságba.

Nem maradhatnak másnapig, mert már szállást sem tudnának nekik biztosítani.

Az öreg beleegyezett; ugyanis a férfi végrendelkezni akart. Neveket természetesen nem említhettek, mert engem is kötelez a hivatali titoktartás, de ez nem is lényeges...

Rövid volt a végrendelet, csak annyi, hogy a férfi, - ha valami baleset érné - minden ingó- és ingatlan vagyonát a házasságon kívül született kislányára hagyja.

A történethez tartozik, hogy a vele érkezett asszonykának azon a napon volt a válópere, és a bíróság a kislányát nem neki, hanem a volt férjének ítélte. Ez a kislány lett öröklésként megjelölve.

A végrendelet szövege azt jelezte, hogy az a kislány a valóságban nem a férj gyereke, akinek a bíróság ítélte, hanem a végrendelezőé. Ezt azzal igyekeztek bizonyítani, hogy az AB Bizottság igazolta, hogy az asszony abortusz kérését a bizottság két héttel az esküvője előtt elutasította.

A klinika igazolta, hogy a kislány héthónapra született a házasságkötés után, s a főorvos azt, hogy majdnem négykilós súlyú volt, ami koraszülött esetén teljesen lehetetlen. Ezekről is másolatokat hitelesítettünk. Az eredetit pedig letétbe helyezték nálunk...

Legérdekesebb egy nyilatkozat, amit a végrendelező férfi tett. Ez előttem ma is érthetetlen... Röviden azt tartalmazza, hogy az a férfi, akitől a felesége elvált, ettől-eddig, azaz két héten át, vezetőképző tanfolyamon volt a fővárosban.

A gazdaság sajtimestere ugyanabban az időben vele volt Kisbéren, a tyúktenyésztést tanulmányozni. A harmadik pedig abban még nem volt a gazdaság alkalmazottja, hanem állás nélkül lézengett szüleinél, Veszprémben...

Mindezt az tetőzi be, hogy a végrendeletért mind a mai napig senki sem jelentkezett, most is ott van az irattárunkban, pedig annak csak egyik tétele is jelentős, egy Balatonfüreden lévő háromszobás családi ház.

Berci, habár neveket nem hallott, az elbeszélés alatt rájött arra, hogy ezek az ő emberei. Már teljesen el tudta képzelni, hogy mi történhetett abban az időben. Elhatározta, hogy végére jár ennek az ügynek. Ez nem is olyan nehéz. Első útja a fővárosi bíróságra vezetett; ott, az egyik fiatal bíró osztálytársa volt, tőle kérdezte meg, hogy beletekinthet-e egy negyedszázaddal ezelőtt lefolytatott válóper aktáiba. Azért lenne erre szüksége, mivel egy örökösödési ügyben volna rá szüksége, egy rokonáról van szó.

- Természetesen megnézheted, az ilyen tárgyalások rendszeren nyilvánosak... Várj! Azonnal megkeresem.

Rövid idő múlva már hozta is a tárgyalás jegyzőkönyvét. Gondosan végigolvasta; egy pár nevet kijegyzett belőle. Feljegyezte az ügydarabszámát is. Aztán azt mondta barátjának:

- Mint már említettem, egy örökösödési ügyről van szó. El se tedd az ügyet, mert a bíróság rövid idő múlva kérni fogja. Köszönöm, hogy segítségemre voltál.

Mikor távozott a bíróságtól, örömeiben majdnem táncra-perdült, már tudta, hogy lesz a regényének a vége igazán hatásos. Már nincs más teendője, csak le kell utaznia az Állami Gazdaságba, ahol vallomásra kell bírni a hamistanúkat, ami most már nem is nehéz feladat, és azzal azt is elintézheti, aki azokat hamistanúzásra rábírta...

Az odautazás már csak azért is öröm, mert Kriszti ott tölti a tavaszi szünetet, ahol nem okoz gondot, hogy vele is találkozson. Két napja, hogy elment, és máris hiányzik neki. Ott dűlőre viheti kettőjük ügyét is, mert megbizonyosodott arról, hogy azt a kislányt ő nagyon szereti, s azt is érezte, az érzelmeik közösek.

Mint újságíró, s mint riporter utazott oda, azt hozva fel okul, hogy az Állami Gazdaság példamutató munkájáról akar egy cikket írni, és ahhoz adatokat akar gyűjteni. Az irodában, ahol megérkezése után jelentkezett, az igazgatóhelyettes fogadta, aki örömmel járult hozzá, hogy adatokat gyűjthessen az írásához.

Berci felkereste az egyik hamistanút, akinek a nevét már ismerte, a bírósági iratokból. Egy koravén négy-gyermekes családapa a sajtómester, akivel közölte, hogy ő újságíró, és megdönthetetlen adatai vannak arról, hogy ő negyedszázaddal ezelőtt, az igazgatója felbujtására hamistanúzásra tett a fővárosi bíróságon. Meg se próbáljon tagadni, mert ugyanakkor ő nem volt itthon, hanem Kisbéren tartózkodott az uradalom jogászával, s ott iratokat írt alá, mint tanú. Csak az segíthet rajta, ha töredelmesen jegyzőkönyvbe diktálja a valóságot. Akkor - tekintve az azóta eltelt hosszú időt - ki tudja eszközölni, hogy enyhén bírálják el a tettét.

Aztán itt van a feleségének akkor írásban tett vallomása is, hogy a felesége, aki az igazgató feleségének komornája volt, eskü alatt vallotta, hogy az asszonya sohasem fürdött a holtág vizében...

Nos, ezért megtört, és vallott, csak azt kérte, hogy a felesége ne hagyja tudomást szerezzen a tettéről, mert az kikaparja a szemét, hogy mit tett az ő szeretett asszonya ellen.

Ő pedig azért vallott úgy, mert az igazgató megfenyegette, ha nem teszi, akkor elkergeti állásából, és adott tizenötezer pengőt is.

Berci szó szerint írta a vallomást, majd közölte vele, hogy két tanú jelenlétében alá kell írnia; ettől kétségbe esett, hogy mindaz nyilvánosságra kerül. Berci megnyugtatta:

- Nézze: ide a másik oldalára odaírtam a következő szöveget:

- Mi, alulírottak, igazoljuk, hogy Asztalos Jenő, sajtómester a túloldali jegyzőkönyvet előttünk írta alá.

- Most pedig velem jön, hogy a másik hamistanú se tagadhasson.

- A másik hamistanú Faragó Ignác, a kertészbrigád vezetője, aki kezdetben görcsösen igyekezett tagadni, sőt, kiabált, fenyegetőzött. Hiába szólt a társa is, csak akkor csendesedett el, amikor Berci elővette a Veszprém város tanácsának hivatalos átiratát, melyben igazolja, hogy ő akkor még, mint állandó lakos, ott lakott, és az Állami Gazdaság igazgatója éppen a tanács elnökének jelenlétében egy hónappal később szerződtette. Megtört, és vallott ő is. Beismerte, hogy ezért a tettéért kapott állást, és ráadásul még tízezer pengőt is kapott a gazdaság igazgatójától.

Mikor a két jegyzőkönyvet Berci a zsebében érezte, vidám hangulatban sietett a vezetők lakásai felé, hogy Krisztát felkeresse. Csak ott döbbsent rá, hogy ez nem is olyan könnyű feladat, ugyanis csak annyit tudott, hogy Kriszta Dénes bácsiéknál tölti a szünidőt, de itt egy egész sort tettek ki a főtisztviselők házai. Ha legalább a Dénes bácsi családnevét tudná, de e-nélkül nehéz még kérdezősködni is. Többször végigsétált a soron, hogy vagy ő, vagy Kriszta észreveszik, de sikertelen volt. Kedvét veszítve tért be a gazdaság nagy éttermébe, mert közben megéhezett.

XIX

Ez az étkezőhely beillett volna egy kisebb városban vendéglőnek. Itt a nőtlen vezetők, a jobb keresetű dolgozók rendszeresen szoktak étkezni, ahol az ellátást önköltségi áron számítják fel nekik, így az jelentősen kedvezőbb, olcsóbb. A választék kifogástalan. Mikor Berci betért, a kiszolgáló közölte, hogy csak egy óra múlva kezdődik a gazdaságban az ebédszünet, ezért az ételek is csak akkor lesznek készen. De az igazgatóhelyettes közölte velük, hogy az író úr is itt fog étkezni, és járjanak a kedvében mindenben. Az nem baj, hogy még nincs kész az ebéd; tíz perc alatt is elkészítenek valami frissensültet. Egy sor finom sültnek a nevét sorolta fel. Berci ebből a sorozatból a gödöllői hizlalt rostélyost választotta. Valóban, alig telt el egy negyedóra, már elébe tették az óriás adag ínycsiklandozó illatú sültet, kiegészítve háromféle salátával. Az egészet jó étvággal elfogyasztotta. Ez alatt jutott valami az eszébe, ami sikerhez vezethetné. Kérdéssel fordult a kiszolgálóhoz:

- Mondja csak, barátom! Van itt a gazdaságban valamilyen Dénes bácsi nevű főalkalmazott?

- Hogyne, kérem... sőt, a legfőbb, ő itt a főagronómus, aki a többinek is parancsol; jóformán ő vezeti az egész gazdaságot. Ott, az a harmadik palatetős az ő háza. De most úgy tudom, hogy nincs itthon, láttam, hogy a feleségével reggel autón elmentek, valószínűleg Szolnokra, bevásárolni...

- Nem tudja, hogy most van-e nekik vendégük?

- Van, néhány nap óta itt tölti a szünidőt a nevelt lányuk, aki a fővárosban az egyetemet végzi... Kiskorától kezdve, a nagybátyja neveli; nagyon kedves, barátságos lány, nem nézi le a dolgozókat. - Köszönöm, barátom. Fogja ezt! - egy százast nyomott a markába. Az meglepetve nézett rá.

- Nálunk nem szokásos a borralaló, de tekintve, hogy fiatalabb lánytestvérem taníttatási költségeit én teremtem elő, ez sokat segít. Azt látom, hogy szívesen adta, ezért köszönettel elfogadhatom.

Berci gyors tempóban itta ki a maradék sörét, sietett a palatető házhoz. Csengetésére csakhamar kinyílt az ajtó; Kriszta nézett vele szembe. A szemében kimondhatatlan öröm ragyogott. Egy ideig csak nézte-nézte a vendégét, aztán a nyakába ugrott és úgy összecsókolta, hogy Berci alig tudott szóhoz jutni.

- Aranyos Krisztám! Nagy feladattól mentettél meg engem.

- Én? Milyen feladattól? - pirult el a leányka, aki csak most döbönt rá, hogy a valóságban mit cselekedett. Igyekezett kiszabadulni Berci ölelő karjaiból, de az szorosan tartotta; amikor meggyőződött, hogy céltalan a küzdelem, engedelmesen simult hozzá.

- Így kell, látod? Ez a helyes... te innen többé nem szabadulsz. Én már hetek óta készülök erre a nagy jelenetre. Egy egész szónoki beszédest szerkesztettem egybe, hogy azt előadjam neked... Most tőled megtanultam, hogy ahhoz nem kell szó, hogy felesleges a sok beszéd. Sokkal helyesebb a tett! Azt láttam, hogy bár akaratlanul, de a karjaim közé estél, hát kell-e ennél nagyobb bizonyíték, hogy te is ugyanúgy szeretsz engem, mint én, szeretlek téged.

- Igen, de tudd meg, hogy nagyon haragudtam rád.

- Ugyan? És mivel érdemeltem meg ezt a nagy haragot?

- Azzal, hogy te hetekkel ezelőtt nem tetted azt, amit én most akaratlanul megtettem... Kétségbe voltam esve, hogy te nem szeretsz.

- De most már elhiszed?

- Biztos, és most már nem is bánom, hogy új szokást vezettél be, és kértelek, hogy légy a vőlegényem! Az a lényeg, hogy ennek mindketten örülünk, és boldogok vagyunk. De menjünk be! Igaz, hogy Dénes bácsiék nincsenek itthon, de a vőlegényemnek mégis szabad.

Bevezette a vendégét az ősi bútorokkal berendezett lakásba, az úgynevezett szalonba, a kis kétszemélyes díványkán foglaltak helyet, szorosan egymás mellett.

- Itt kellemesen eltölthetjük az időt, míg az én kedves öregeim hazaérkeznek. Biztos vagyok abban, hogy meglepődnek!

- Azt elárulhatnád-e, hogy mióta szeretsz engem?

- Nagydarab ember vagy, de még nagyobb csacsi. Mit gondolsz, hogy miért kértem akkor, hogy úgy írd a leveledet nekem, hogy Berci? Nem gondoltál arra, hogy ilyet csak nyakig szerelmes csitri tehet. Sajnos, addig csak messziről láthattalak, nem volt alkalom az ismerkedésre; ki kellett provokálnom, hogy rám irányítsd kegyes elkényeztetett figyelmedet. Inkább te áruld azt, hogy kihez írtad azokat a gyönyörű verseket; jaj, ha tudnád, hogy milyen féltékeny voltam arra, ki tudtam volna kaparni a szemét.

- Azt igazán nagy kár lett volna, mert akkor most nem gyönyörködhetnék abban a két fekete gyémántban.

- Ne hízelegj! Hiszen akkor még nem is ismertél...

- Az igaz, de nem ismertem akkor ilyen gyönyörű szemeket máshol sem. Képzeletben alkottam magamnak egy ilyen ideált. Képzelted, hogy mennyire meglepődtem, mikor az én képzeletbeli eszményképem eredetiben megjelent, hogy aláírástomat kérje, mégpedig úgy, hogy: Berci.

- Ez igaz?

- Miért mondanám? Láthattad, hogy attól a naptól kezdve az árnyékos lettem. Pedig az a valóság, hogy még a nevedet sem tudom, csak annyit, amennyit akkor mondtál, hogy a neved Krisztina. Nem is tartottam fontosnak, hogy többet tudjak, még néhány nap, és az lesz a neved, hogy. Elekes Albertné.

- Ezért megmondom neked a családnevedet is, Seres Krisztina a nevem.

- Csak nem vagy rokonságban az igazgatóval?

- Csak annyiban, hogy ő, az apám.

- Jaj, végem van! Végünk van! - kiáltott fel Berci fájdalmasan.

- Mi az, Édes? Miért olyan nagy baj az?

- Nagyobb baj nem is lehetne. Ugyanis, habár sohasem láttam életemben, de ő az én apám... tehát az a helyzet, hogy féltestvérek vagyunk...

- Te azt mondtad, hogy sohasem láttad; én is mondhatok annyit, én sem láttam sokkal többször... Én mindvégig a Dénes bácsiék gyereke voltam. Gyermeki szeretetről nálam sem lehetett szó... a törvény engedi, hogy a szülő kitagadhatja az értelmetlen gyereket. Akkor az a törvény hiányos, mert a gyerek is tagadhassa ki az arra értelmetlen apát.

Berci már félig sírt, félig nevetett Kriszta okoskodásán, de végeredményben igazat adott neki. Aztán mégis aggódva mondta:

- A törvény tiltja, hogy testvérek összeházasodjanak...

- Én nem is hiszem még azt sem, hogy féltestvérek lennénk, erre sehol, semmiféle bizonyíték nincs, a te neved Elekes, az enyém Seres, mi ok lehetne arra, hogy összeházasodjunk. Nézz a tükörbe, hasonlítunk mi valamiben is egymáshoz? Annyit tudok, hogy anyám, akit ugyan nem ismertem, de imádtam mégis, akinek az arcképét naponta összecsókolom. Most megvádolom: valahol máshol szerzett engem, semmiben sem hasonlítok Sereshez, ő nem az apám. Meséld el röviden az életed történetét.

Odakuporodott az ölébe, csókolgatta, hogy eltüntesse homlokáról a ráncokat. Egy jó verset sírt, mikor értesült szerelmese anyjának tragikus sorsáról. Aztán kijelentette:

- Fel tudod tétélezni, hogy én egy ilyen gazembernek a lánya vagyok?

Egy darabig csendben voltak, nem beszélgettek, csak hol könnyeztek, hol csókolóztak, majd Krisztina kijelentette:

- Semmi sem olyan biztos ezen a földön, csak az, hogy én a te feleséged leszek.

- Bármit mond a törvény, akármit mond a világ, az biztos, hogy én téged nem úgy szeretlek, mint testvért szeretni szokás.

Aztán odakuporodott az ölébe, és csak csókolóztak a végteleenségig; még csak észre sem vették, hogy a két öreg hazaérkezett, és sokáig csodálkozva figyelték őket.

- De Kriszti! - szólt csodálkozva szemrehányóan a nagynéni, - ez mégis csak... De nem folytathatta tovább, mert akkor már az ő nyakában volt, és őt csókolta sorozatosan.

- Anyuskám, drága! Csodálkozol? Hiszen ő az én vőlegényem, Elekes Albert, a híres író, akinek könyveit te is olyan szeretettel olvastad mindig.

- A vőlegényed? Akkor úgy már más... De akkor miért sírtatok, hiszen mindkettőtöknek könnyes a szeme!

- Mert ez a nagy számár ember azt vitatja, hogy nem vehet feleségül, mert én Seres Krisztina vagyok, és ezért féltestvérek vagyunk - mondta Kriszta, és újra szepegni kezdett...

Ekkor Dénes bácsi diadallal felkiáltott:

- Ugye, mondtam anyjuk, hogy még egyszer szükség lehet azokra az iratokra... Kedveskéim, nyugodjatok meg: Az biztos, hogy nem vagytok testvérek, amit azonnal be is tudok bizonyítani!

Sietett át a másik szobába, ahonnan nemsokára egy köteg-írással tért vissza.

- Idenézzetek! Ez itt egy végrendelet, amit a te édesapád írt a közjegyző előtt, melyben minden ingó- és ingatlan vagyonát a leányára, azaz rád hagyja... Ebből kitűnik, hogy a te családneved a valóságban nem Seres, hanem Gábos Krisztina.

Apád, és édesanyád autó-balesetnek estek áldozatul, és azért vettünk mi magunkhoz, azért neveltünk mi téged. Tehát Krisztám, csak csókolgasd le vőlegényed szeméről is a könnyeket. Ez az irat, a bíróság előtt is hiteles, ti nem lehettek féltestvérek... Az itt lévő többi irat csak kiemeli, bizonyítja ezt. Már értem, hogy a szüleid miért csináltatták ezeket, az volt a céljuk, hogy a bíróságnál bizonyíthassák, hogy ez a gazember, a mi igazgatónk habár tudta, hogy te nem lehetsz az ő lánya, csak azért vallott magáénak, hogy anyádon bosszút álljon. Legjobb bizonyíték erre, hogy azóta soha sem törődött veled. A per újra felvételével, majd tisztára moshatjuk a húgom, vagyis a te anyád nevét.

Dénes bácsi bejelentését, és magyarázatát mindnyájan nagy örömmel hallgatták végig. A két öreg, akik születésétől kezdve, mindvégig nagy szeretettel nevelték Krisztát, most örömmel gyönyörködött a fiatalok boldogságában. Aztán megkezdődött a kimagyarázkodás.

Berci akkor tudta meg, hogy Kriszta anyja testvére volt Dénes bácsinak, és hogy azok hogyan lettek áldozatai egy részeg teherautós sofőrnek. Már hamarabb is a saját nevükre írárták volna, vagy az eredeti apjáéra, de kellő számú bizonyíték nem állt rendelkezésükre.

Nem tudták volna a hamistanúzást bizonyítani. Az igazgató még csak a neveltetése költségeihez sem járult hozzá, soha egy fillérrel sem; még látni is, legfeljebb ha messziről látta a neki ítélt lányt. Tehát szeretetről közöttük szó sem lehet.

Aztán nagy megbotránkozással hallgatták végig Berci élet-történetét. Aztán a terveit, a készülő regényét, amelyből majd mindenki ráismerhet a szereplőire.

Dénes bácsi félbeszakította.

- Tévedsz. Az nem elég, ahogy beszámoltál, az bőségesen elég, hogy kitörhessük a nyakát. Én bőséges adattal rendelkezem: adatokkal ahhoz, hogyan és mennyivel károsította meg az államot, a közösséget. A bűnösnek pedig bűnhődnie kell!

- Azonban, amint látom, már az esti tíz-óra is elmúlt, és mi teljesen elfeledkeztünk vacsorázni. Nos, te is jó háziasszony vagy, Anyókám, hogy ilyen eljegyzési vacsorát rendeztél a szeretett kislányunknak és a vőlegényének.

Azért mégsem késő, pótolhatjátok.

A két nő percek alatt terített asztalt varázsolt. A vacsora vége már reggelinek is beillett, mert dehogyan tudtak volna ők most aludni; ott virradtak meg az asztal mellett.

XX

Kriszta néhány napi szabadságát még ott töltötték; nehéz lett volna eldönteni, hogy a két fiatal, vagy a két öreg-e a boldogabb. Aztán visszautaztak a fővárosba. Berci mindjárt másnap befejezte a nagyregényét, és azonnal be is küldte a kiadóhoz, ahol a nagybátyja közbenjárására azonnal megkezdtek a kinyomtatását, a szokásosnál kétszeresen nagyobb példányszámban.

Az olvasótábor már régen tudott az előkészületekről, ezért mihelyt megjelent a könyvtárosok polcain, mindjárt el is fogyott. Egymással vitattak, hogy valóságban kik lehetnek az abban szereplő személyek.

Mindjárt a regény megjelenése után, az Állami Gazdasági igazgatók a szokásos évi közgyűlésükre összegyülekeztek a fővárosban, ahol megvitatták az elért sikereiket, és az esetleges hiányokat; terveket kovácsoltak a jövőre. Az ilyen értekezletekre természetesen minden napilap, folyóirat elküldte riporterét, tudósítóját; köztük ott volt Berci is. Az értekező helye az Országházban volt kijelölve, az újságírók jóval a kitűzött idő előtt ott gyülekeztek, nehogy az eseményekből valamit is elszalasszanak. A várakozás alatt Bercinek a néhány nappal előbb megjelent nagy sikeréről beszélgettek. Egymás után siettek neki gratulálni.

Végre, megérkezett a Párt és a Kormány kiküldöttje, az igazgatók kíséretében. Ezek jól ismerték Bercit, és sikereit, természetesen azonnal siettek hozzá, hogy szerencsét kívánjanak neki. A Párt kiküldöttje kezdte:

- Örülök öcsém, hogy üdvözölhetlek. Csodálatos a siker, melyet az új könyveddel elértél. Ez, ahhoz a mi értekezőnk jó lesz, hogy anyagot gyűjthess új könyvedhez. A legnagyobb gazdaságaink beszámolója sok adatot szolgáltat ahhoz.

- Bemutatom neked, - folytatta a kormány kiküldöttje - az eredményesen működő közös-gazdaságaink igazgatóit.

Aztán sorban megnevezte azokat, s azok is egyenként gratuláltak sikeréhez.

- Aztán Seres Antal, az ország egyik legnagyobb közös gazdaságának vezetője, övé talán a legjobban felszerelt gazdaság, ha újabban...

Nem folytathatta, mert Seres kilépett a sorból, hogy Bercihez jutva, ő is kezét foghasson, és gratulálhasson. Már messziről nyújtotta a kezét, de Berci a sajátját zsebre-vágta. Mindenki csodálkozva, elhűlve tekintett rá. Tanácstalanok lettek, nem értették a helyzetet. Végül a Párt küldöttje törte meg a hirtelen beállt csendet:

- Mi ez, öcsém? Mit jelent ez?

- Ne haragudj, bátyám, ez nem jelent sokat, csak annyit, hogy én gazemberrel nem szoktam kezet fogni.

Seres elvörösödve ugrott Berci elé, ütésre emelve a kezét, de az nyugodt hangon jelentette ki:

- Vigyázz, Gazember! Itt nem egy gyöngé nő áll veled szemben. Ha ütni próbálsz, arról meg is fogsz győződni.

Mivel ütni akart, Berci a balkezeivel elkapta ellenfele kezét, s jobbjaival úgy arcul teremtette, hogy ellenfele elterült a kövezeten; szájából véres hab tört ki, és négy fogát köpte ki.

- Megállj fickó, ezért meglakolsz! Feljelentlek súlyos becsületsértésért, és rágalmazás címén.

- Tedd hozzá, a nyolc napon túl gyógyuló súlyos testi sértést, és életveszélyes fenyegetést is, mert kiirtlak a föld színéről, ha még egyszer elém kerülsz.

- Mi ez? Nem mondanád meg? - kérdezte a kormány kiküldöttje.

- Bocsánatot kérek mindenkitől. Nem tehetek róla, elragadt az indulat, hiszen számtalan bűne közül nem sok az, hogy az anyám gyilkosa!

Én itt, csak az ő megérdemelt nevéen szólítottam, de ő ütni akart. Ez a hely nem alkalmas arra, hogy többet mondjak; majd részletesen megismerheti mindenki a bírósági tárgyaláson.

XXI

Berci megkapta az idézést a bírósági tárgyalásra, azonban nem csak ő, hanem mindazok, akiket tanúként bejelentett. A tárgyalóterem előtt nagy tömeg szorongott kihallgatására várva. A teremben telve voltak az érdeklődők padsorai is.

A tárgyalás pontos időben megkezdődött. Érdekes volt, hogy a tárgyalást ugyanaz a bíró vezette, aki huszonnégy évvel ezelőtt a válóperben intézkedett.

A tárgyalás a szokott formaságokkal kezdődött. A személyi adatok felvétele után ismertették a vádiratot, melyet Seres Antal, mint főmagánvádló indított Elekes Albert ellen, súlyos testi-sértés, és rágalmazás címén. A bíró feltette a megszokott kérdést:

- Megértette-e a vádlott a vádat?

- Nem, mert sem becsületsértést, sem rágalmazást nem követtem el, amivel megvádoltak... Én kizárólag csak az igazat mondtam.

Mielőtt a bíró tovább kérdezhetne volna, a védőügyvéd szót kért.

- Védencem nevében kérdezem, mivel a vádirat hiányos.

- Hogy érti azt ügyvéd úr, hogy a vádirat hiányos?

- Úgy, hogy hiányzik belőle a sajtó útján elkövetett rágalmazás, a nyolc napon túl gyógyuló súlyos testi-sértés, és az életveszélyes testi fenyegetés...

- Megkaptuk az ügyvéd úr beadványát, annak tanulmányozása folyamatban van. Még további adatok beszerzése is szükséges. Meg kell várni a főmagánvádló ellen indított fegyelmi eljárás végét. A jelen tárgyalás csak a rágalmazással, becsületsértéssel foglalkozik.

Tudhatná ügyvéd úr, hogy az mindig magánvádra történik.

- Viszont, amiket én említettem, azok hivatalból üldözendők; az ügyész úr miért mulasztotta el a vádemelést?

- Már indokoltam, az külön tárgyaláson lesz tárgyalva.

- Köszönöm. Én és a védencem tudomásul vesszük.

- A vádlott bűnösnek érzi-e magát a vádiratban felsoroltakban - kérdezte a bíró: igen, vagy nem?

- Erre képtelenség így, egyszóval felelni...

- Miért?

- Mert, ha nem tudok bizonyítani, akkor igen, de ha bizonyítok, akkor nem. Tehát: nem a válasz, mert én bizonyítom, hogy csak az igazságot mondtam!

- Rendben van. Mielőtt a főmagánvádló tanúkat jelentett be, szólítanám, először ki kell hallgatnunk a főmagánvádló lányát, akit egyik fél sem idézett meg, azonban írásban kérte a bíróságot, hogy a tárgyban őt hallgassuk ki. Kérem szólítani Seres Krisztina tanút.

A kislány belépett, és szerényen állt meg a bírói emelvény előtt. A Bíró hozzá fordult, úgy mondta:

- Felhívom a tanú figyelmét, hogy törvényeink szerint nem köteles vallomást tenni, és esküre sem bocsátható, mint családtag.

- Már pedig én követelem, hogy eskü alatt vallhassak, mert én nem vagyok családtag...

- Hogy mondhat ilyet előttem, mikor éppen én mondtam ítéletet csecsemő korában, mikor az apának ítéltük...

- Én pedig bizonyítani tudom, hogy nem voltam, és nem vagyok családtag. Nekem Seres Antal nem az apám. Ezt bizonyítja az én édesapámnak a közjegyző előtt tett, és a mai napig ott őrzött, eredeti végrendelete. Itt van nálam, kérem áttanulmányozni.

- Ez valóban azt állítja... az okmány hiteles, de nem döntő bizonyíték.

- Kiegészítem. Itt van az AB Bizottság igazolása arról, hogy anyám már a férjhezmenetele előtt állapotos volt. A klinika igazolja, hogy még hét hónap sem telt el a házasságkötés után, mikor én napvilágot láttam, s mint koraszülött, majdnem négykilós súllyal, ami koraszülött esetében lehetetlen.

- Még így sem teljes, mert az apja azt vallhatja, hogy már házasságkötésük előtt is, viszonyt folytatott az anyjával.

- Ez egy halott megrágalmazását jelentené, aki nem állhat ide bizonyítani a bíróság elé. De én, mint lánya, bizonyítok: Itt van két hiteles jegyzőkönyv, amelyben az akkor felvonultatott két hamistanú beismeri, hogy Seres Antal felbujtására tettek a bíróságot tévútra vezető vallomást. A folyosón várakoznak, hogy ha szükséges, ezt a bíróság előtt is beismerjék.

Ekkor már nem csak a bíró, hanem az ügyész, az ügyvédek is ott tanulmányozták a benyújtott bizonyítékokat. Végre, a bíró megszólalt:

- Hívják be a két tanút.

Beléptek a tanúk. A bíró csak egy-egy kérdést tett fel egymás után nekik:

- Nézze meg ezt a jegyzőkönyvet! Maga vallotta, maga írta alá? - Mindkét tanú beismerte, igen választ adott.

- Elmehetnek! A bíróság szünetet rendelt el.

A teremből kitóduló közönség izgatottan tárgyalta az eseményeket, ugyanis nem ismerhették a benyújtott okmányok tartalmát. A szünet a szokásosnál jóval hosszabb ideig tartott; aztán bementek, és síri csendben várták a bíróság további intézkedését. A bíró felállt, és beszélni kezdett:

- A bíróság gondosan átvizsgálta a benyújtott hiteles okmányokat, ezért eltekint további tanúk kihallgatásától és ítéletet hirdet: Elekes Albert újságíró vádlottat az ellene emelt vád alól felmenti, mert bebizonyosodott, hogy nem rágalmazott, hanem amit mondott, az igazság, és nem rágalom. Az ügyész urat felkérem, hogy tegye meg az előterjesztését!

Az ügyész felszólalásra felállt, és beszélni kezdett:

- Az ügyészség vádat emel Seres Antal, volt Állami gazdasági igazgató ellen, aki a fegyelmi eljárás folytán bizonyítottan az államot, a közönséget óriási összeggel megkárosította, és a birtokunkban lévő bizonyítékok halmaza szerint még fiatalok sorozatos megrontása, többszörös erőszakos nemiközösülés, védtelenek halálba üldözése, idegen lakásba való betörés, és még sok ezekhez hasonló okok, bűntettek miatt.

Az ügyészség figyelmezteti őt, hogy ettől a pillanattól kezdve, állandó rendőri ellenőrzés alatt áll; itt, a tárgyalóteremben kell bevárnia, míg a főkapitányságtól az előzetes letartóztatási parancs beérkezik.

Az újságírók azonnal rohantak a telefonokhoz, hogy az ő lapjuk azonnal közölhesse a ritkán látott és hallott szenzációt. Közölhették már az: ÍGY TÖRTÉNT című regényben közölt szereplők nevét is. Látták, hogy az abban szereplők majdnem mind ma is élő személyek. A könyv második kiadása is percek alatt elfogyott.

XXII

A tárgyalás végén Berci és Kriszti csak nagy nehézséggel tudott a tömegeből kiszabadulni, akik őket ünnepelelték. Sietve ültek be a rájuk váró autóba, mely a központi házasságkötő terembe vitte őket. Ott már várták Dénes bácsiék, valamint a két tanú, a Párt és a Kormány küldötte is. Megtörtént az esküvő. Aztán az INTERKONTINENTÁLBA siettek, de csak nehezen juthattak be az újságírók, riporterek áradatában.

A két tanú tolmácsolta a Párt és a Kormány küldötte a Párt és a Kormány szerencsekívánatait, és mindvégig velük maradtak. Dénes bácsiék bontották meg az együttlétet, mert mint idős emberek, nem merték bevárni a sötétedést; szerettek volna estig hazajutni.

A két tanú is búcsúzott tőlük. Ekkor Berci ifjú feleségéhez fordult:

- Kicsi Asszonykám! Egy alkalommal azt mondtad, hogy átvesszed a rendelkezési jogot. Várom, hogy most, mi következik!

- Valóban azt mondtam, de nem csak most, hanem ezután is mindig úgy szeretném. Először is, nem megyünk a te lakásodra, mert azt mindenki tudja, hogy hol van, ezért ott nem volna ott nyugtunk. Később sem költözünk oda, az új lakásunk címét pedig titokban tartjuk.

- Miért?

- Azért, hogy ne találjon rád annak a sok csitrinek a levele... Igaz, nem vagyok féltékeny, de az is igaz, hogy kikaparom a szemét annak, aki ki mer veled kezdeni. Jó, jó, bízom benned, de láttam, hogy azért te sem hunyod be a szemed, amikor egy-egy csinos miniszoknyást látsz.

- Akkor mitévők leszünk most? Mi következik?

- Mintha nem tudnád!

- Sejttem, de jobb, ha te mondd ki!

- Az, ami ilyenkor lenni szokott... Következik a nászút!

- Azt is közöld, hogy hová?

- Engedélyezem, hogy azt te mondd ki.

- A dédanyádhoz megyünk, Pásztóra!

- Tudtam, hogy eltalálsz. Én ugyan még csak a te elbeszélésekből ismerem, de mégis tudom, hogy ő a legaranyosabb azok között, akik minket szeretnek. Joggal haragudhatna is ránk azért, hogy erről a fontos dologról először nem őt értesítettük.

- Igazad van, de meg fogod látni, hogy ezt nem tartja hibának. Nem csak azért, mert életkora miatt úgysem tudott volna eljönni, hanem azért is, mert ő téged már akkor szeretett, mikor még én sem ismertelek; megszeretett a verseimet olvasva... örülök, hogy erre gondoltál. Ez lesz a legszebb nászút, meglepjük őt, egy ideig nála maradunk, mert így bemutatathatom neked az én Mátrámat is...

Azért kérek, ne haragudj meg rám, ha arra kérem, hogy büntetésül verjen rá a dédunoka popsijára, mert az elkövetett hiba nem az enyém, hanem az övé.

Autóba ültek, és nem árulva el senkinek, hogy hová, sebesen haladtak Pásztó felé. A dédmama nem volt egyedül, idős testvérbátyja a nyugdíjas egyetemi tanár volt vele. Együtt olvasták végig a Berci könyvének második kiadását. Aztán változatosság kedvéért az első verseskötetét vették elő. Újraolvasták, ki tudja, már hányadszor, a dédmama annak a nagy részét kívülről is tudta. Észre se vették, mikor a két fiatal belépett a szobába.

Elsőnek az öreg tanár lett figyelmes, meghallotta a vendégek suttogását. Fürgén, mint egy fiatal, ugrott fel ültéből.

- Te vagy az, aranyoskám? Siess, hogy megnézzelek! Nem csodálkozom azon, hogy ez a fickó beléd habarodott. Volnék én is csak egy félévszázaddal fiatalabb, biztos, hogy velem gyűlne meg a baja... elhiheted, hogy akkor én is voltam olyan legény, mint most ő.

Gyorsan megcsókolta az új rokont, de aztán a dédmama félretolta őt.

- Hagyj már nekem is valamit belőlük; aztán ő csókolgatta hol az egyiket, hol a másikat.

- Hanem tudod-e húgocskám, hogy ez a két gyerek becsapott minket, különösen ez a fiatalember. Azt akarták velünk elhíttetni, hogy csak nem régen ismerik egymást.

- Mire gondolsz?

- Az előbb olvastuk a fiú első verseskötetét, nézd ezt a selymesen csillogó aranyhaját, ezt a villogó, ragyogó fekete szemeket, ezt a csókra termett száját, ezt a két gödröcskét, és így sorolhatnám mindazt, amit ő már akkor megénekelte...

Kriszti szakította félbe:

- Aranyos Bácsikám! Te ezen csodálkozol? Te, aki évtizedekig tanítottad az ifjúságot, hogy minden valamirevaló költőnek, írónak van múzsája.

- Kezdem érteni, tehát te vagy az a múzsa.

- Nem csak vagyok, hanem voltam addig is. Az voltam a tudta nélkül is. Sajnos, egy fél fejjel alacsonyabb vagyok, ezért sokáig nem vett észre, nagyon magasan hordta a fejét, elnézett a fejem felett. Mindig arra csodálkozott, aki többet mutatott neki.

- Értem. Te nem értettél ahhoz.

- Ahhoz mindenikünk ért, azt nem kell a nőknek tanítani, persze, az nem mindig célravezető. Én egyelőre csak sugalmaztam, mint az egy múzsához illik; beleszugeráltam a selymes szőke haját, a fekete szemét, s a többi hasonlóságot. Ezért ő akaratlanul is azt kereste, míg észre nem vette, hogy bennem mindezt fellelhet.

- Vagyis megtörtént, hogy te sikert értél el nála.

- Látszik bácsikám, hogy te is férfi vagy, aztán nem ismered az öcsikédet. Hetekig kísérleteztem, előszedtem minden hatáson női fegyvert, hogy kisajtoljam belőle azt az egy szót, hogy: szeret!

- Mégis célt értél?

- Itt a nagy tévedés, mert csak akkor értem célt, amikor közhasználatú szóval mondva, a nyakába varrtam magam. Vagyis, amikor láttam, hogy milyen gyámoltalan, egyszerűen a nyakába ugrottam, és addig csókoltam, míg ki nem mondta, hogy szeret...

- És túrte?

- Ajjaj! Ezek után az a hivatása, hogy túrje... Én diktálok, és ő engedelmeskedik nekem.

- Valóban olyanformán tanítottam valaha, hogy a költő el szokta túrni az ilyesmit a múzsájától. És mi a múzsa legközelebbi programja? - Sugalmazod már az újabb regényét?

- Mondtam már, bácsikám, hogy te is férfi vagy, így nem ismered teljesen a nők lelkét, márpedig minden múzsa nő! És te láttál olyan nőt, aki a hat-nyolcoldalas levele végére oda ne biggyesztené ezt a szót: utóirat?

Most én is ezt sugalmazom neki. Ül le, és írd, hogy a lapok még ma megkaphassák!

Utóirat: Az ÍGY TÖRTÉNT című regénynek az volt a célja, hogy rádöbbsen az ifjúságot arra, hogy sok hasonló eset történhet, ha a törvényeket nem úgy értelmezzük, ahogy azt az alkotóik szánták. Amit ebben a regényben leírt az író, mind az utolsó betűig megtörtént, legfeljebb nem mind azzal az egy személlyel kapcsolatban.

Sok-ezer azoknak a szereplőknek a száma, akik egyik magukra ismernek. A jogokon lehet vitatkozni, a jogokkal lehet, de nem kötelező élni.

Lehet, hogy némely jog gyakorlása kezdetben jó időtöltés, jó szórakozás, de még gyakoribb a visszahatás, sőt, néha a bűnhődés, végül a tragédia.

Az volna helyes, ha nem történhetne: ÍGY!

* VÉGE A REGÉNYNEK *

ZÁRSZÓ:

Korhadt fakeresztek

Írta: Finta István, 1923. Kisbárkány

Verecke táján messze keleten
Országhatáron áll egy szirtorom;
Tar feje messze, végtelenbe néz,
Amerre laktunk régen, egykoron.

Hazát kereső őseink előtt
Vezércsillagként jelzé az utat,
Csúcsát borító sok piros virág
Hősi-harcokra, csatákra mutat.
Vadvirágok közt picike halom,
Emberkéz rakta valaha oda;
Örökzöld pázsit, télen hó födi:
Isten gondozza, nem kopár soha.
Ki tudja, kit rejt e néma halom?
Kiknek a végső, örök-otthona?
Csak jeltelen sír, névtelen halott:
Egy honfoglaló hős: - magyar katona.

A fenyők alatt se fű, se bokor:
Óriások közt törpe meg nem él.
Földet borító sápadt tú-tömeg
Letűnt időkről, a múlttól mesél
Temetői csend, némaság körül,
Eltévedt pásztor, hogyha erre jár;
Békéjét soha nem zavarja más,
Csak néha-néha a dalos madár.
Sápadt homályban kis halom előtt
Korhadt fakereszt, billent fejfa áll:
Ha volt is rajta régen felírás,
A múltó idő rég lerágta már.

De a korhadt fa tündökölni kezd,
Körülövezi fénylő glória:
Itt nyugszik egy a sok ezer közül,
Hazájáért halt hős: - magyar katona. -
Alant a völgyben egy kristály-patak
Szikla ágyában csörgedez tova;
Partján kétoldalt sok apró halom,
Rendezett sírok végtelen sora,
Még ép a kereszt, áll a fejfa is,
Elolvasható, érthető szavak;
Ismerős nekünk mind a felírás:
Itt is magyarok, hősök nyugszanak. -
Erdély szülte ezt, Bánát fia,
Képviselve van mindenik vidék:
Otthagynya otthont, szülőt, gyermeket,
Oltalmazni jött hazáját, hitét.
Szolga volt vagy úr, gazdag vagy szegény,
Neve fennmarad, nem vesz el soha,
Itt nincs különbség, neve mindnek egy:
Mind hősi-halált halt - magyar katona.

Ha végigmegyünk a Kárpát bércein,
A völgyek ölén, a sziklák alatt,
Mindenütt látunk apró halmokat,
Korhadat fakereszt mindenütt akad.
Bármerre járunk, sír jön sír után
Egyik gondozott, másik jeltelen,
Itt minden porszem vérrel öntözött,
Sírt ásott a múlt, sírt ás a jelen.
Élted folyamán akármerre jársz,
Hogyha látsz korhadat fakeresztet,
Hajtsd meg a fejed, vedd le kalapod,
Foglald imába e szent neveket!

A kopott fejfa, a korhadt kereszt
A magyar jövő biztos záloga:
Lesz még fakereszt, mert mindig akad
Hazájáért élni-, halni akaró
Rettenthetetlen magyar katona.

❧ *_* ❧

Nyugdíjas Szüleim Balatonkenese-üdülőtelepi otthona

